

10 గావూలు

వెల : 4-00

ఫిబ్రవరి 1994

సి.వి.బి.ఎస్. స్మారక గ్రంథాలయం

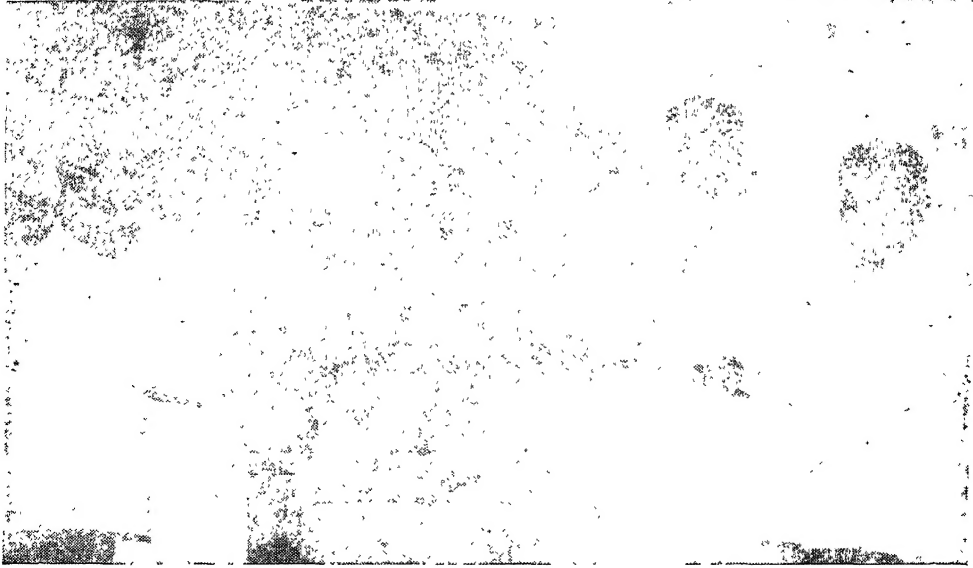
ప్రవేశ సంఖ్య

శేరి

కడప - 516 004.

ప్రవృత్తి

479

ది 28-1-94 న జరిగిన ఆంధ్రప్రదేశ్ హిందూ ప్రచారక మండలి వార్షిక సమావేశములో
చిత్తూరు జిల్లాకు చెందిన సీనియర్ ప్రచారకులు శ్రీ జె. దొరస్వామిరెడ్డిగారికి సన్మా
నము జరిగినది. ఇందులో శ్రీ కె. కె. ఆచార్య, శ్రీ ఎల్. బుచ్చినాయుడు,
శ్రీ సుందరమూర్తి మరియు చిత్తూరు జిల్లా ప్రచారకులు పాల్గొనిరి.

479

స వం

సాహిత్య మాసపత్రిక

ఫిబ్రవరి-1994

సంపాదకులు

శ్రీ వేమూరి అంజనేయ

శ్రీ ఈమని దయానంద

శ్రీ అన్నదానం శంకరశాస్త్రి

దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార సభ-ఆంధ్ర

భై రతాబాద్, హైదరాబాద్-500004

సంవత్సర చందా

40-00 రూ॥

విడిప్రతి

4-00 రూ॥

Recommended for use in all the Public libraries and School Libraries by
the Director of public Libraries, Andhra State, Madras, Vide proceedings
Dis No. 30/55 dated 6th January-1955

ఈ సంచికలో

1. సంపాదకీయం
2. ప్రతసాహిత్యంలో అనంతప్రతోపాఖ్యానం — భాగవతుల అయ్యశరామశాస్త్రి
3. రాధికాసాంత్వనము—ఒక పరిశీలన — డా॥ చిత్రాజు గోవిందరాజు
4. విశ్వసాహితీలో రుణాయి — డా॥ సి. ఓటేశేసు
5. నాగలి నవ్వింది — యన్. నాగేందర్ నాథరావు
6. మూడు కవితలు — శంకరగండి రంగాచార్యులు
7. అయ్య — చిల్లర భవానీదేవి
8. మొగలి మొగ్గులు — కీ॥ శే॥ చల్లా నరసింహారావు
9. కాలం అంచు మీద — సి. కామేశ్వరరావు
10. అక్క-న మాదన్నలు — కాజి లక్ష్మీనరసింహారావు
11. రంగాజమ్మ రచనలు—వ్యాకరణ విశేషములు — చూములూరి పార్థసారథి
12. నన్నయ్య వ్యక్తిత్వము — గుండి రామకృష్ణమూర్తి
13. పుస్తక సమీక్ష —
14. వారాహాని —

ఎటు పయనం?

భారత దేశమంతా ఒక్కచేసినీ, భారతీయ సంస్కృతి అతి పురాతనమైనదనీ, అనేకత్వంలో ఏకత్వం దాని లక్ష్యమనీ అనాది కాలంగా మనం భావిస్తూ వస్తున్నాము. మన ఆచార వ్యవహారాలూ, మన ఆలోచనా విధానాలూ అందుకు దోహదం చేస్తూ మనకెంతో ప్రేరణ కలిగిస్తున్నవి. ఎన్ని వొడిదుడుకులు వచ్చినా ఎ-త మంచి విదేశస్థుల మన మీద దండయాత్రలు చేసినా వాటినిన్నింటినీ ఎదుర్కొని దేశం ఏకంగా నిలబడింది. దానికి మన సంస్కృతి కారణం మనం ఏకచ్ఛతాధిపత్యాన్ని చూశాము. గణతంత్ర విధానాన్ని చూశాము. అయినా రాజకీయంగా ఏర్పడిన ఆ విధానాలు జాతిని విభజించలేదు. ఏవో కొద్దికొద్ది మార్పులూ, వైరుధ్యాలు జాతిలో ఏర్పడినా మూల భూతమైన సమైక్యతకు భంగం వాటిల్లేదు. చాలాకాలం పరుల దాస్యంలో మ్రగ్గి అకుంతిత కార్యదీక్షతో అనేక ర్యాగాలుచేసి, మనదేశం స్వతంత్ర దేశమయింది. రాజ్యాంగాన్ని ఏర్పాటు చేసుకొన్నది. ప్రజాస్వామ్య విధానాన్ని అనుసరిస్తున్నది. ప్రపంచంలో పెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశమని పేరు తెచ్చుకున్నది. మనది చాలా విశాలమైన దేశం. వివిధ ప్రాంతాలూ, వివిధ భాషలూ, వివిధ జాతులూ ఉపజాతులూ, వివిధ ఆచార వ్యవహారాలూ కలిగిన దేశం. అయినా సాంస్కృతికంగా ఒక్కటిగా పెరిగిన దేశం. ఇది ఈ దేశానికి గల ప్రధాన లక్షణం, విశేష గుణం

మన రాజ్యాంగం నిర్దేశించిన ప్రజాస్వామ్య మార్గంలో మనం పయనిస్తున్నాము. కాని మనలోని స్వార్థం, రాజకీయ కాంక్ష, అధికార వాంఛ నిమిష నిమిషానికి అవరోధాలను కల్పిస్తున్నది. ప్రజాస్వామ్యంలో ఎన్నికలకు ప్రధాన స్థానముంటుంది ఎన్నికల ద్వారానే ప్రభుత్వాలు ఏర్పడుతుంటవి. అంతరిస్తుంటవి. అదే ఈ విధానంలోని ప్రత్యేకత. కాని ఆ ఎన్నికల యంత్రాంగాన్ని శ్రద్ధ పట్టించడానికి ఈనాడు ఎన్నెన్ని భుతంత్రాలు, ఎన్నెన్ని జాతివిచ్ఛిన్నకర విధానాలు అవలంబించబడుతున్నవో చూస్తుంటే

జగువ్వు కలుగుతున్నది. కులాలపేరిట, ఉపకులాలపేరిట, ప్రజలను ఉద్రేకపరచి తమ
 పట్నం గడుపుకొని, తాము నాయకుల మనిపించుకొనుటకు కొంతమంది చేస్తున్న చౌక
 బారు చర్యలు విపరీతంగా పెరుగుతున్నది. భాషపేరిట, కులంపేరిట, ప్రాంతంపేరిట,
 ఉపకులాల పేరిట జాతిని చిన్నా భిన్నంచేసి తాత్కాలికంగా వదపులు సంపాదించ
 దానికి చేస్తున్న ప్రయత్నాలు వెర్రితలలు వేస్తున్నవి. హింసను ప్రకోపింపచేస్తున్నవి
 మారణ హోమాన్ని పెంపొందించ చేస్తున్నవి. కులాలు కులాలు కొట్టుకొనే చాలావరణం
 ఏర్పడుతున్నది. దొంగవోట్లు వేయడం, దౌర్జన్యాలు చేయడం, హత్యలకు పాల్పడడం,
 ఒకరినిచూస్తే ఇంకొకరు భయపడే చాలావరణాన్ని సృష్టించడం, గూండాయిజం పెచ్చు
 పెరిగిపోతున్నవి. ఇది జోనికీ, జాతికీ మంచిదిగాదు డబ్బున్నవాళ్లు దొంగ సభ్యుల్ని
 చేర్చించడం, ఆ సభ్యుల పేరిట ఎన్నికలు జరిపించడం, అందుకు అనేకమైన తప్పు
 మార్గాలను అనుసరించడం రాజకీయ సంస్థల్లోనే గాక అన్ని సంస్థల్లోనూ పెరుగు
 తున్నది. దేశసమైక్యత ప్రధానం, దానికే విమాతం కలిగిననాడు ప్రజాస్వామ్య
 విధానం సఫలం గావడం, దేశసమైక్యత స్థిరంగా నిలవడం చాలా కష్టం. చిన్న చిన్న
 విభేదాలు ఎన్ని వున్నా, ఆ విభేదాలను పెంచడంగాక సమన్వయభావంతో వాటిని
 సరిజేయడానికి ప్రయత్నించడం ఎంతైనా అవసరం. అందుకు జాతి ఘనరంకితం
 గావడం అవసరం. ఆ మార్గంలో పయనించడం మన ముఖ్య కర్తవ్యం.

సహజబోధి

ప్రతసాహిత్యంలో అనంతవ్రతోపాఖ్యానం

భాగవతుల అచ్యుతరామశాస్త్రి

హిందూ సమాజమంతటా ఇష్టార్థ సిద్ధికి, పుణ్యలోక ప్రాప్తికి చేయబడే విశేష పూజా విధానమే వ్రతం. ఈ వ్రతాలను నిత్యాలు, నైమిత్తికాలు, కామ్యాలు అని మూడు విధములుగా వర్గీకరింపవచ్చును. వీటిలో కొన్ని పురుషులు మాత్రమే ఆచరింపదగినవైతే, మరికొన్ని స్త్రీలు మాత్రమే ఆచరింపదగినవి. ఇంకొన్ని స్త్రీ పురుషులిరువురూ సమానంగా ఆచరింపదగినవి ఉన్నాయి. బాంధవ్య వ్రతాదులు నిత్యాలుగాను, విషయక వ్రతాదులు నైమిత్తికాలుగాను, సత్యనారాయణ వ్రతాదులు కామ్యాలుగాను ఉదాహరింపవచ్చును.

నిమంటువులు వ్రతమనే పదానికి సంస్కృత సమముని, విశేష్యముని పేర్కొన్నాయి. దీనికి 'నోము' తెలుగు పర్యాయపదం.

ఒక తరానికి ముందు తెలుగువారు ఈ వ్రతాల ఆచరణ ఎక్కువగానే ఉండేది. నవ వదుపు మంగళ గౌరీ వ్రతంతో ఆరంభించి ఎన్నెన్నో వ్రతాలు చేశట్టేది. ఆమెకు భర్త బాసటగా నిలిచేవాడు. క్రమంగా ఈనాడు జీవితంలో వేగం ప్రధాన స్థానాన్ని ఆక్రమించడంతో ఈ వ్రతాల జోలికి పోతున్నవాళ్ళు చాలా తక్కువవుతున్నారు. ఈనాటికి వరఃక్షీ వ్రతం, గౌరీవ్రతం, సత్య

నారాయణవ్రతం, వినాయక వ్రతం, వంటివి ప్రచురంగానే ఆచరింపబడుతున్నాయి.

తెనుగు దేశంలో ప్రసిద్ధంగా ఆచరింపబడే వ్రతాలలో 'అనంత వర్మనాథ వ్రతం' ఒకటి. దీన్ని బాధ్రపద శుద్ధ చతుర్దశినాడు ఆచరిస్తారు. ఆ అనంతుని సేవించినవారికి సకలైశ్వర్యములు సిద్ధిస్తాయని మన ప్రాచీనుల విశ్వాసం. ఇది బాధ్యా భర్త లిరువురూ చేయదగిన వ్రతం.

వ్రతకథలేవీ తెలుగు సాహిత్యంలో ప్రబంధాలుగా చోటు చేసుకోలేదు. కేవలం అనంతుని వ్రతఃథ మాదిరినే ప్రబంధంగా తెలుగు సాహిత్యంలో అవతరించింది.

అనంతుని అనంతలింగంలోని భాగంగానే వెలుగులోకి రాకుండా, కనీసం కవుల చరిత్రలలోకి కూడా ఎక్కుకుండా నిలిచిపోయిన శ్రీ బోధి తిరుమల రాయడ రచించిన 'అనంత వ్రతోపాఖ్యానము' అనే ప్రబంధం మద్రాస్ ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక బండాగారంలో ఉంది. ఇది మద్రాసు గ్రంథాలయంలో ఉండడం వలన ఆంధ్ర పాఠక లోకానికి పతనపాతనాదులకు అందుబాటులో లేకుండా పోయింది.

అధ్యాపకులు, అం. ప్ర. గురుకుల జూనియర్ కళాశాల, రంపచోడవరం-533 288

ఫిబ్రవరి 94 : స్రవంలి : 5

మాతృకా వివరణ :

బోడి తిరుమలయని అనంత 'వ్రతోపా ఖ్యానం' అనే ప్రబంధం తాళవల్ల చూపంలో ఉన్నది. ఇది ఒకప్పుడు మద్రాస్ ప్రావ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారంలో 329 క్రమ సంఖ్యతో ఉండేది. దరిమలా దీనిని శ్రీ రేం-డెన్స్టూ ప్రావ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారము, తిరుపతికి తరలించారు. ఇది $16 \frac{1}{4} + 6 = 1 \frac{3}{8}$ అంగుళముల ప్రమాణములో ఉన్నది. ఇందు పేజీకి ఆరు పంక్తుల చొప్పున 196 పేజీలు కలవు. వెరసి $196 \times 6 = 1176$ పంక్తులు ఉన్నాయి. రెండవ అక్షర మరియు చివరి అక్షరాలు తిరిగి వచ్చి గ్రంథము మాత్రము సమగ్రము. గ్రంథపాఠం అంతటా చుట్టూ చూపబడుచున్నది.

అనుశ్రుత పుస్తకాలు

దీనికి పుత్రికా స్థానముగా మరియొక వ్రాత ప్రతి మద్రాస్ ప్రావ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారము నందే లభించుచున్నది. ఇది కాగితపు వ్రాతప్రతి. గ్రంథ సంఖ్య 328. ఇది $11 \frac{1}{8} \times 6 \frac{7}{8}$ అంగుళముల ప్రమాణములో ఉన్నది. పేజీలు 162. పేజీకి నాలుగు ఇరువదియొక్క పంక్తులు కలవు. వ్రాత సహజంగా ఉన్నది. తప్పులు ఎక్కువ ఉన్నవి. గ్రంథము సమగ్రము.

ఈ గొప్ప ప్రతి నమూనా పరియోగ ప్రతిని గ్రంథాలయాలకు శ్రీశీర్ధం శ్రీధర మూర్తిగారి తిరిగి వ్రాయించిరి. బహుశః కాగితపు ప్రతిని రక్షించు నిమిత్తము ఈ కార్యము జరిగి యుండును. ఈ ప్రతి ది 4-7-1964 నాటికి హైదరాబాద్ గ్రంథాలయ మండలి వ్రాతలవలన తెలియబడుచున్నది. వ్రాత ప్రతిలో పద్యనామములు పేర్కొనబడలేదు. కవి అనేక చందో విశేషము

లను చూపినచూ శ్రీశీర్ధంవారు మాత్రము ప్రసిద్ధములైన కొన్నింటికి చందో నామములను సూచించిరి.

గద్య పద్యముల సంఖ్య :

ఈ ప్రబంధమున మొదటి అశ్వాసమున 215, రెండవ అశ్వాసమున 166, మూడవ అశ్వాసమున 255, నాల్గవ అశ్వాసమున 155, ఐదవ అశ్వాసమున 151, వెరసి 942 గద్యపద్యములు మాత్రము ప్రస్తుతము లభించుచున్నవి.

గ్రంథ పాఠము

ప్రథమాశ్వాసమున 181వ పద్యం ఆట వెలకులోని మొదటి రెండు పాదములు లభించుట లేదు. అట్లే ద్వితీయాశ్వాసములోని శ్రీ కౌండిన్యల వివాహసంతక సందర్భమున నీన పద్యం నాలుగు పాదాలతో మాత్రమే కనపించుచున్నది. అనుసంధానముగా ఉండవలసిన ఆట వెలయో, తేట గీతియో లభించుటలేదు. విష్ణుట పదా భాగము కూడ కొంత లోపించినది.

ఆద్యంత పద్యములు :

ఒకవ అశ్వాసం ఒకటవ పద్యం "శ్రీ కమనీయ విగ్రహ"....అను ఉత్సాహంతో ఆరంభమై వచనమాశ్వాసంలోని "ధరధర ముర వార...అను నీనముతో ప్రబంధం ముగిసబడింది.

భాషా విశేషములు:

వ్రాత ప్రతియందు కవి ప్రయోగించిన విశేష పదములను బట్టి ఇది ప్రాచీన కావ్యములో నిదని యూహించుటకు దోహదపడుచున్నది. కట్టు కంబులు (కంటకంబులు), సొబగ వేడదగా

(సౌఖ్యగర్భదగా), కంతు — (కంతు), కాంబి
— (కాంబి) పామంబు, జేసి — (హోమంబు, జేసి)
అపైత్తరశత — (అపైత్తర శత) ఇత్యాదిగాల
అనేక కావ్యవిశేషములు కలవు.

కవి-కాలము

కవి తిరుమల రాయలు తన ప్రబంధంలో
పోతన వరకు గల పూర్వకవులను స్తుతించాడు.
కావున కవి పోతన తరువాత కాలం వాటిని
హింపింపగలుగు చున్నాము. సరియైన కాలమును
నిర్ణయింపవలసి యున్నది.

కృత్యాది యందుగల “అట్టి దంపతులును...
ఇత్యాదిగాల పద్యమును బట్టియు ఆస్వాసాంత
గద్యములను బట్టియు, అనంత ప్రతోపాఖ్యానాన్ని
రచించిన కవి “బోడి తిరుమల రాయడని” తెలియు
చున్నది,

తల్లిదండ్రులు- గురువు:

“నీతి పరుండారాయలు ... ఇత్యాదిగాల
పద్యమువలన ఇతని తల్లి వెంకాయమ్మ, తండ్రీ
రాయడు అని ప్రస్తుతించు చున్నది. “అనఘుని
మదీయ మంజులనకుం.... మొదలగాల
పద్యముల వంశవంశచేత దీతని గురుడని తెలియు
చున్నది. కృత్యాదిన గల ‘సౌరగాణాపత్య సౌ గత
చార్వార, మతతైం కులిశంబు మధ్యమతము’...
అనుటను బట్టి తిరుమల రాయడు సుధర్మమతమునకు
చెందినవాడని తెలియుచున్నది.

పాండిత్యం

ఆస్వాసాంత గద్యం ఆధారంగా తిరుమల
రాయడు హనుమదుపాసకుడనియు, సరస్వతీలా

విశేషములతో ఒప్పాల్గిన వాడనియు బువ్వజన
విదేయుడనియు, ‘యథోక్త వాచిత్వ’ అను
బిరుదము దొరికినవాడనియు తెలియుచున్నది.
కావ్యంలో మరెక్కడా కవి అన గురించి తెలియ
జేయనందున కవికి కీర్తికాంక్షపట్ల అంతగా ఆసక్తి
లేదని చెప్పవచ్చును.

ఇతర రచనలు :

విన్నవనమున మదిలోనబ్రీతి పొందెను...
ఇత్యాదిగా గల ప్రథమాశ్వాస పద్యమును బట్టి
కవి తిరుమలరాయడు ‘రామవ శంకరాచార్య’ బాల్య
మునందే గణించి నాడనియు వానిని రామశాత్రము
జేసినాడనియు తెలియుచున్నది.

కృతివతి :

‘ఎంతయు వేడుక శ్రీమద
నంత వ్రత కల్పమే నొనర్తు దెనుగుని
శ్చింత మతి దాని సీతా
కాంతున కర్పణము సేతు కవులొ నన (న్.’

అను పై పద్యమువలన తిరుమలరాయ డీ
ప్రబంధమును శ్రీరామచంద్రున కర్పణ చేశాడని
తెలియుచున్నది. పరిపూర్ణ మాంజుల మూర్తీ
భవించిన రామనిపట్ల ఆసక్తి కలిగి, అరామనకే
అర్పణ చేయడంలో బోధిత్యం కనబడుతోంది.

ఇతి వృత్తం- మూలగ్రంథం :

అనంత వ్రతకథ సుసంకృత బోధ్యమహా
పురాణం, ద్వితీయ, భాగం, ఉత్తర మ్యంః
రేవాఖండంలో ఉంది. నాగ్ పల్లిషర్వే వారి
గ్రంథంలో ఈ వ్రత 73 శ్లోకాలతో
చెప్పబడింది. అందు శ్రీరామను ధర్మజ్ఞానము
చెప్పు చున్నట్లుగా నూతుడు శాంతిని తెప్పి
శట్టున్నది.

"అనంత వ్రత మస్త్యన్య త్పుర్య పాపహరమ్ శివమ్
సన్యకామప్రదం స్వాణాం శ్రీజాంవైవ యుషిష్ఠిర"
అనే శ్లోకంతో ప్రారంభమై

సంసార సాగర గుహం సుసుత్వం విహర్తుం
వాంఛంతి యే కురుకులోద్భవ కర్మ సత్త్వాః
సంపూజ్యతే త్రిభువనేశ మనంత దేవం
బద్ధుంతి దక్షిణకరే వరదోరకం మే".

అనే 73వ శ్లోకంతో ముగియు చున్నది,

అర్జుమై తగునదై యాభవిష్యోత్తర
మను పురాణంబు నందనమములును
నకం ధర్మన్యాయ కాస్త్రేతి హాసముల్
ఁనిద వ్రతంబులు విశదముగను

అ.వె జెప్ప, బడును వతి విశేషముగా ననం
త వ్రతంబు నాగ నువ్రతంబు
దాని విస్తరించి తగ రామభద్రుని
కరుణ చేతఁ దెలుసుగా నొనర్చు అని

జెప్పట వలన కవి సంస్కృత భవిష్యోత్తర
పురాణ మందలి కథను మూలముగా తీసుకొని
తెనిగించినాడని తెలియు చున్నది.

కథ :

ధర్మరాజు నారాజుని ఉపదేశం ప్రకారం
తన తమ్ముల సహాయ సహకారాలతో రాజసూయ
యాగాన్ని చేశారు. యాగమునకు ఆహూతుడైన
దుర్యోధనుడు మయసభలో అవమానమంది జూద
మునకు ధర్మరాజుని ఆహ్వానించినాడు. వారి సంవ
దంసు అవహరించి అరణ్యముల పొలు చేసెను.
అరణ్యవాసము చేయుచున్న ధర్మరాజునకు
శ్రీకృష్ణుడు అనంతవ్రత వైభవమును వివరించెను.

దీక్ష సుమంతులకు లేక లేక కలిగిన సంతా
పం 'శీల' శీల పుట్టిన కొలది కాలానికే సుమంతుని

భార్య దీక్ష మరణింపగా! ఆతడు 'కర్కశ' యను
మరొక శ్రీవి వివాహమాడెను. శీల పెరిగి పెద్దదై
అందచందాలతో సాశీల్యములో మేటిదయ్యెను.
తండ్రి ఆమెను కౌండిన్యనకిచ్చి వివాహంచేసెను.
కౌండిన్యడు తన భార్యను తీసుకొని నిజ నగర
మునకు వెళ్ళుచు మార్గ మధ్యమున ఒక వనములో
విడిదిచేసెను శీల ఆ వనములో వ్రతమాచరించు
చున్న మిగిలిన శ్రీను గాంచి వ్రతము యొక్క
గొప్ప తనమెరిగి కాను కూడా దాని నాచరించి
తోరమును ధరించెను.

కౌండిన్యడు ఆతోరమేమని ప్రశ్నించి, ఆకా
రణ రోషముతో తోరమును నివృణ్ణి పడవేయగా
శీల వెంటనే దానిని గ్రహించి పాలలో ముంచి
సంక్షింపెను. నాటి నుండి కౌండిన్యనకు కష్ట
ములారంభమయ్యెను. సంపదలన్నియు క్రమ
క్రమముగా హరింపజొచ్చెను. మనశ్శాంతి
కొరవడిన కౌండిన్యడు కాననిముల పొలయ్యెను.
ఒక వృద్ధములుగా నున్న మామిడిచెట్టు ఆవు, ఎద్దు,
కాసారద్వయము, గజరాజు, గాడిదలను చూచుచు
చివరకు ఒక వృద్ధ బ్రాహ్మణుని దరిచేరి ఆయన
వలన అనంతని దర్శన మొందెను. చివరకు
అనంతని కృపాకటాక్షములను పొంది ఇంటికి చేరి
అనంతవ్రతమాచరించి తన పూర్వస్థితిని పొందెను.
అంత్య కాలంలో నక్షత్రస్థానాన్ని పొందినాడు.
స్థూలంగా ఈ వ్రతకథ ఇది. ఇది భవిష్యోత్తర
శీల కథ.

ప్రస్తుత ప్రబంధమందలి మార్పులు :

కవి తిరుమల రాచుడు మూలకథకు సమీప
ముగా అనువదించుచు ప్రబంధ ంక్షణములతో
తీర్చిదిద్దినాడు. వర్జనా వాహళ్యము కల గ్రంథ
ముగా ఇది ఉప్పుచున్నది. పుర వర్జన, వర్జములు

వర్ణన, వనః, జల, వర్ణరూప, సూర్యోదయ చంద్రోదయాది వర్ణనలు, వివాహము, రతీ వర్ణన ఇత్యాదులనేకము కలవు.

అదనముగా :

మూల కథలో లేని కొన్ని విషయాలను ప్రస్తుత కథకు సొంపు చేకూర్చే నిమిత్తం ప్రవేశ పెట్టినాడు. అట్టివానిలో 'నారదుడు ధర్మజునకు రాజ భర్తృములువదేశించుట' ఒకటిగా చెప్పవచ్చును. ఈ విధంగా మూలంలో లేని విషయాలను కవి భారతం నుండి దిగుమతి చేసుకొన్నాడని తెలియుచున్నది.

బౌద్ధత్య భరితముగా :

మయనభలో దుర్యోధనుని పరాభవమునందు

'పునఃస్సర్వే నృపాశ్చైవ ఋషయశ్చ
తపోధనా

అవహసం తదా తక్రుః ద్రౌపద్యాది సులోచనాః' అని యున్నది.

రాజులందరూ ఋషులు, తపోధనులు, ద్రౌపది మొదలగాగల శ్రీలందరూ నవ్విరస పరిహసించిన పరిహసించ వచ్చును గాని ఋషులు, తపోధనులు పరిహసించుట తగిన పని.

ఈ సందర్భంలో కవి 'పరగనవ్విరి ద్రౌపది పవనసుజులు అని ద్రౌపదీ భీములు మాత్రమే నవ్విరట్లు కవి బౌద్ధత్య ప్రాయముగను; సందర్భోచితముగను తెనిగించెను. ప్రబంధమందలి కదా విషయము వాస్తవమునకు ద్వితీయాశ్వాసము నుండి ప్రారంభమయినది.

పై విధంగా కవి బౌద్ధత్యా నౌద్ధత్యములనెరింగి అవసరమైన చోట్ల కొన్ని మార్పులు చేయుచు,

విపులీకరించుచు, కథను విస్తృత పరచినాడని చెప్పవచ్చును.

శ్రీల సంబోధనలో పర్యాయ పడులుగా కవి ఈ గ్రంథంలో అనేక పదాలను ప్రయోగించడం కావ్యంలోని మరొక విశేషం. రమణీయార్థకాలు, లాలిత్యాలు అయిన పదాలెన్నో ఇందు ప్రత్యక్ష మవుతాయి. తరుణి, అన, చెలవ, అలిస, జుగువ కోమలి, చెలియ, పొలితి కలికి, సలి, సలి, చెలి, నాల్లి, వేసలి, లలన, లలాంగి, తన్ని, రాంత, గరిత, ముడిత, రాన. యావ, సుందరి, లరామ ఇత్యాది పదాలు సుమారు 50 కి పైబడి ఉన్నాయి.

కవి పాండిత్య ప్రతిభలు :

రసము :

ఇందలి నాయిక 'శీల' తక్తిపూరిత శృంగార నాయిక. కవి ఈ ప్రబంధమును శృంగార ప్రబంధ మని పేర్కొనినాడు శృంగార నాయికయగు శీలకు అనంతని పై గల ప్రేమ మాధుర్యము అనంతము. ఇది, మోక్ష ప్రతిపాదితమైన ప్రబంధము.

అలంకారము :

కవి తన కావ్య కన్యకు అమూల్యమైన అభరణముల నొసంగి సర్వాంగ సుందరిముగా తీర్చిదిద్దినాడని చెప్పవచ్చును... 'కలికి వాలెలు తోడఁ గడఁగి రాజగడించి.

ప్రగడంబు ఖండింపఁబడియె శంత... అను మరి శ్రీల సౌందర్య వర్ణనయందు హేతుత్వైక్య కలదు.

ఇటులే ఉపమ, లోకోక్తి ముక్త పదగ్రస్తం ఇత్యాదిగా గల కొన్ని అలంకారములను పేర్కొని నాడు.

తందస్సు :

సంస్కృత కవులు కూడా వాదన వివిధ సంస్కృత చందస్సులను చూపుటలో భందోక్షణ గ్రంథమునకు ఇది ఉదాహరణ ప్రాయముని చెప్పుట అతిశయోక్తికాదు. కవి కందపద్యాలను అధికంగా ఉపయోగించి (227) తనకు కందపద్యాల కట్ట గల ముక్కలను ప్రదర్శించాడు. కవి మొత్తం 40 భందోరీతులను ప్రయోగించినాడు.

వర్ణనా చమత్కారం :

సూర్యోదయ వర్ణన :

తృతీయశ్వాసం లో శీలా కౌండిన్యం పివాహా సంతరము ప్రణత వర్ణన చేయుచు కవి సూర్యోదయ వర్ణన గావించినాడు.

వర్ణములకు లనతృప్త యుసంగెడువాడు
కలువల ప్రభ సేరిగదపువాడు
చక్రవాకంబుల సరపఁ బ్రోచెడి దొర
మదచకోరముపాలి మంట బ్రోవు
హరి సప్తకము పూన్పు నరదమెక్కెడు
బోడు

మందేహ ముఖదైత్య మర్థనుండు
కుమర బాంధవ జోడు కమలనాభుని రూపు
పంగదాల్చిన యట్టి భవ్యమూర్తి

జముని జనకుండు జారుల జూరిలులను
బొందసీకుండ గన్నెట్టు పూటకాపు
బీత్ర భానుండు పూర్వాద్రి శిఖరిబొడమె
నరుణ కాంతులు జగమెల్ల నవహంప

పై పద్యంలో కవి సూర్యుని పట్ల ఉపయోగించిన విశేషణములు సార్థకములై భాసిల్లుచున్నవి. సూర్యుడు పూర్వాద్రి శిఖరపై పొడమును లోకము నకు ఎట్లు వెలుగులు పంచెనో, ఎట్లు తరదమెక్కెనో, ఎవరిని సంహరించెనో, లోక —బాంధవుడెట్లయ్యెనో,

కవి ఆ భవ్యమూర్తి పట్ల సార్థకమైన విశేషణ ముల సుపయోగించి తెలియ జెప్పినాడు.

తైత్తియవచార వర్ణన :

పంచమాశ్వాసమున తర్జు విరహితమైన శీలకు నిజసఖలు తైత్తియ చారము లొనర్చినారు. ఇట్టిసమయమున కవి ముక్త పద—గ్రస్తమును వాడి శబ్దాలంకార చమత్కారమును చూపినాడు.

సీ॥ పనివడి చెలులార! మననీజు వేదన

తొలంగంగ గంధంబు లందరమ్మ!

గంధంబు లలదిను! గడుతైత్త్యమో రాక

వృంతముల్లాని వేగ వీరరమ్మ!

వీచిన గాడుప్పే వేవడ దాడును

జలువ పన్నీరు పై జీల కరమ్మ!

పన్నీరు చిలకిన జరితాప మతికమా

కుసుమముల్ మేనున గుప్పరమ్మ!....

ఇత్యాదిగా గల పద్యంలో స్నేహధర్మం వ్యక్త మౌతోంది. నిజమైన స్నేహితుడు సుఖాలలోనే కాదు కష్టాలలోకూడా స్నేహధర్మం పాటించవలెనను నిదర్శనమే ఈవర్ణన. మానసిక క్షేత్రమును పోగొట్టతై శీల చెలులు నిజమైన చెలులై అమె వేదనను ఉపశమింప చేయుటకు తైత్తియవచారము లొనర్చిన విధము హృదయంగమముగా నున్నది.

మన సత్య వర్ణన;

ప్రథమాశ్వాసమున ధర్మరాజు రాజ సూయాగా సంతకరము, డక్కోధనుని మనస్తాపమును వర్ణించుచూ అసూయాపరుడైన రాజు మనస్తాపమెట్టిదో వర్ణించబడినది.

“చెలువు దరిగి భగిని నిలయంబు నందుండు
తంటె నత్తవారి యింట వనయ

ముందు కంటెనీవ ముక్కలు దాజ్ఞాతి
యొప్పు చూచి చాచనోర్చియుంటుంది''

చెడి చెల్లింటికి, అలిగి అత్తింటికి నెట్టుట
కడు నైవ్యమని అర్కులు చెప్పడం. కాని జ్ఞాతి
వైభవమును చూడకు జీవించుట పైరెండింటి
కంటెను కూడా మిక్కిలి సంతాప కారకమని కవి
స్పష్టపరచినాడు.

సామాజిక స్థితిగతులు:

భోజన పంక్తులు:

శీలా కౌండిన్యం వివాహమైన తరువాత
విందు భోజన సన్నివేశమును వర్ణించుచు సాంఘిక
చారమునకు అర్థము పట్టినాడు కవి.

సీ॥ పరదేవులగు బీదలవలె నొక పంక్తి
యువిదల బాలుర నొక్క పంక్తి
పొర మహిసుల ప్రవరుల నొక పంక్తి
యొగి బంధు జనముల నొక్క పంక్తి
పటు దేవతార్చనా పదలను నొక పంక్తి
యంద్యోగవంతుల నొక్క పంక్తి
వియ్యాల వారల వేడ్కతో నొక పంక్తి
మిక్కిల చారల వేడ్కతో నొక పంక్తి

గీ॥ పంక్తు లీరితి 'దరతమ భావమెసంగ,
దీర్చియంత సుమంతుండు తీవ్ర ముగను
బంధ భక్త్య పదార్థములు వస్తుముఖంఁ
దెచ్చి నందించు,దని ప్రీతిఁ దెలుప వారు.

అనుటను బట్టి భక్ష, భోజ్య, లేహ్య, చోష్య,
పానీయాది పదార్థములను వర్ణించుట, అనాటి
భోజనములలో ప్రత్యేకత.

భోజన పంక్తులలో తరతమ భావాలతో
హాదాల నను సరించి అనాటిప మోజంలో భోజన
నిర్వహణ ఎట్లు జరిపిరో, ఎట్లు కూర్చుండిరో
వర్ణించి కవి అనాటి సాంఘిక చారమునకు అర్థము
పట్టినాడు.

అత్తింటి మెలగుట :

నువంతుడు తన కుమార్తెను అత్తవారింటికి
పంపుచూ అత్తింటి మెలగవలసిన రీతిని వివరించి
నాడు.

అత్తమామం పంక్తులారంభంగవిని

భయ భక్తులను వారి పనులు చేయు...

అనుచూ అత్తమామం వట్టి అదరము, భయభక్తులు
కలిగి ఉండాలంటూ చావలసియుంటుంది, తోడికోడల్లడు
చుట్టాడు మొదలగు వారలతో అదరాభిమానములు
కలిగి యుండాలంటూ చెప్పబడింది. పుట్టినింటికి,
అత్తింటికి కూడా మంచికీర్తి కలుగుచున్నట్లుగా
ప్రసర్తించాలని చెప్పబడింది. ప్రాంతవ వివాహిత
స్త్రీల ఆచార వ్యవహారాల వట్టి కవికి కల తోకజ్జిత
వ్యక్తమవుతోంది

వైవాహిక సాంప్రదాయం :

హిందూ సమాజంలో అనాడు పురుషసంతతి
కంటె స్త్రీ సంతతి చాలా తక్కువగా ఉండేదేమో.
అందుకే అట్టి సమయంలో గుణవతియైన కన్యను కోరి
అన్నేషణ ప్రారంభమయింది. గుణవతియైన కన్య
వలననే వంశ ప్రతిష్ఠ ఇనుమడిస్తుంటేకదా!

కం॥ 'మున్ను గ గన్వారత్నం

బున్నయెడకు నడుగవచ్చు ముత్తమ మదిగా
కున్నను దమకండామై
కన్యనునీయంగఁ జనుట చార్యంబగునే'.

ఇవే పద్యంలో సుమంతుని మనోభావం
వ్యక్తమౌతోంది. కౌండిన్యం శిష్యులు కౌండిన్య
నికి వివాహము కొరకు కన్యను వెదకుచు సుమం
తుని ఆశ్రమం ప్రవేశించినారు. అటు కౌండిన్యుని
అత్తమ గుణాలు లు బెప్పి అతనికి శీల''కుని

యడిగారు. ఉత్తమ గుణములు గల వరుసకు కన్యనిచ్చుటకు ఏతండ్రి సమ్మతించడు" అదే అప్పట్ను జరిగినది. సుమండుడు మహానంద కరితుడై, 'కన్యాదాత తనకు తానుగా వరుని దగ్గరకు వెళ్ళి కన్యనిచ్చెదనని' చెప్పుట నెఱమైన కార్యము కాదని (చేయదగినది కాదని) చెప్పినాడు. అనాడు వివాహవిషయంలో గల సాంప్రదాయములు పై పద్యాన్ని బట్టి వ్యక్తమవుతున్నాయి.

నుడికారములు-జాతీయములు-లోకోక్తులు ;

ఒక జాతియొక్క జీవన విధానమును సూచించునట్టి రమణీయ వాక్యములనే 'నుడికారములు' అందురు. వీటినే జాతీయములు, లోకోక్తులు అని కూడా వ్యవహరించుచున్నారు.

ఒకటవ అశ్వాసమునందు దుర్యోధనుడు తన తండ్రితో ప్రసంగవశమున పునర్ద్వ్యుత్తమునకు అనుమతిచవలసినదిగా కోరిన సందర్భములో కవి పేర్కొన్న రచనయందలి లోకోక్తి కడు రమ్యమైయున్నది.

ఒకవరి పాండవులు జూదములో ఓడిన సిరిసి, రాజ్యమును దృతరాష్ట్రుడు తిరిగి వారికిచ్చి వేసినాడు రాసున్న కీడునూ హించి ప్రతీకార దృష్టి లేకుండా చేయుటకై రాజ్యమిచ్చినాడు. ఇతనియే ప్రతీకారదృష్టి కలవాడు కదా!

తల త్రొక్కిన త్రాడులవలె పాండవులు శనుపై ప్రతీకారము తీర్చుకొందురేమో, అందరూ కాకపోయినను, ఏ ఒక్కరైననూ తమకు కీడు చేయుదురేమో అని శంకించిన దుర్యోధనుడు తండ్రితో పాండవులను విడుచుట, వారికి నీరికట్ట బెట్టుట అనుచితమని తెల్పినాడు.

'అరగంబుల తలలు, ద్రొక్కి విడిచి నట్లయ్యె'...అని చెప్పుచు వారిని విడువరాదనియు

అందులకై పునర్ద్వ్యుత్తమునకు అనుమతించవలసినదిగా కోరినాడు.

శ్రీకృష్ణుడ. వనవాసము చేయుచు మిక్కిలి దుఃఖితులైన పాండవులను దర్శించినాడు, వారినోదార్చుచు ధర్మరాజుతో "విధిగడపంగనే మనుడు గలడు" అనినాడు, విధానానికి ఎంతటితాడైననూ తలవంచవలసినదే అను విషయముప్రకటితమగుచున్నది:

బ్రహ్మనిర్దయాన్ని తప్పించందం ఎవరితర మూకాదినే విషయాన్నే సుమంతుని భార్య దీక్షదేవి మరణ సమయమున కవి ఉపాహరించినాడు,

గాటంపు కలికముల్ కన్నుల బెట్టివే-
సరి చనె నొక వైద్య శాస్త్ర వేత్త
యుష్ట మిచ్చుటకునై యొక భిషగ్గునుడు తా-
గడువేగఁ బొట్టలఁగాచె మఱియు
జింతామణియు రస సిందూరములు లోని
కిచ్చి వేదన హెచ్చననేగి నొకఁడు
గరళ హరియుఁ గాఁగ గరి నొషధములెల్ల
నొసఁగి సిరాకుడై దొక్కఁ డరిగె
నిట్లు చెప్పక యవ్వైద్య లిండ్లకేగఁ
గని సుమంతుడు నెమ్మది త్రాగుచుండఁ
బాసె బ్రాణంబు లాతన్ని బ్రహ్మమటన
గడప నెవ్వరు తరము తూకాంత లింకః।

పై పద్యాన్ని బట్టి లోకంలో మానవ ప్రయత్నం కొంతవరకే ఫలించుననియు, అమటనలను పుటనా సమర్థతతో తనియుట ఎవ్వరికినీ సాధ్యము కాదని ఆమెకు వైద్యము చేసిన వైద్యవడల చేతనే నిరూపితమగుచున్నది. కావున బ్రహ్మరాతతుడివి మనుగట సాధించుట మానవున కసాధ్యము.

బలహీనులు బలవంతునితో వైరము పూనినచో బలము సాగక నడుమనే వైఫల్యము చెందును.

ఈ విషయమును కవి ప్రసిద్ధ లోకోక్తితో వివరించి
నాడు.

సీ॥ 'చెలిమోవితో సాటి జేసుక వచ్చి బిం
బలంబు స్రవించి పడి యే ధరణి

గీ॥ బలము చాలని వైర మిప్పగిడిఁబూన
గనలు సాగునె నడుమనె క్రుంగి పోక

అనుచు శీం సౌందర్య వర్ణన చేయుచు తనకు
గం లోకానుభవమును వెల్లడిచేసినాడు

సాహిత్యంలో గ్రంథ స్థానం, పఠనావశ్యకత :

తెలుగు సాహిత్యంలో నన్నయ, తిక్కన,
ఎఱ్ఱన పాల్కురికి సోమన, శ్రీనాథుడు, పోతన,
నందీతిమ్మన, మొదలగు అనేకమంది తెలుగు
కవులు తమకావ్యాలలో ప్రతశబ్ద ప్రసక్తిని తెచ్చారు.
కావున ప్రతాలు తెలుగువారికి అతిపాద్యమైనవని
జెప్పవచ్చును.

ప్రత సాహిత్యం మానవ నియమిత జీవితా
నికి, ఆధ్యాత్మికపరాకాష్ఠకు నిదర్శనం, ఇది

అచరణీయం, అచరణీయమైన సాహిత్య
మెప్పుడూ పఠనీయం కూడా. ప్రతములు
చేసినా, చేస్తూండగా చూచినా, ప్రతకథలు వినినా
కూడా మక్కి కబ్బుగుతుందని మన గాఢలు చాచి
చెప్పుతున్నాయి. మానసిక ప్రశాంతత నియమిత
జీవితం వలననే జేకూరుతుంది. అది ఆధ్యాత్మిక
సాహిత్య పఠనం వలన దక్కుతుంది. కాబట్టి ఆధ్యా
త్మిక చింతనానక్షులు, సాహిత్య రసాస్వాదనా
తత్పరులు అగు పాఠకులు ఈ ప్రబంధాన్ని
పఠించడం అవసరం .

కవి శ్రీ తిరుమలరాయుడు 73 శ్లోకాలుగా
నున్న మూలకథను వన్నెలు చిన్నెలు కల్పించి
940 కి పైగా గద్య పద్యాలతో ప్రబంధంగా
రూపకల్పన చేశాడు.

చిరకాలంగా మరుగున పడి తాళపత్ర
రూపంలో ఉన్న ఈ ప్రబంధాన్ని సంగ్రహంగా
పాఠకలోకానికి పరిచయం చేయాలన్నదే పుస్తక
వ్యాసంలో నా యీ ప్రయత్నం.

నా యీ ప్రయత్నంలో సహకరించిన
మద్రాస్ ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక బాంధాగారాధికారు
లకు కృతజ్ఞతలు.

రాధికాసాంత్వనము-ఒక పరిశీలన

డా॥ చిత్రాజు గోవిందరాజు

అది తంజావూరు. 18వ శతాబ్దం. నాగ వానం. అపూర్వో ఓ పేరెన్నికగన్న వేశ్య. ఆమె పేరు తంజనాయకి. ఆమె వీణ అద్భుతంగా వాయిచేడి. తీవిగా నటించేది. కమ్మగా పాడేది. సమ్మోహనకరంగా నటల్లో ముట్టాడేది. ఎంతో మంది ప్రముఖులు ఆమె విందుకోసం అరుణ భాద్రపద ఆమెకు పిల్లలు లేరు. పిల్లలను పెంచు కోణాలనే కోరిక కలిగింది. అదేపూర్వోని 'అయ్య వయ్య' అనే సామాన్యుని కొడుకును చేరదీసి పెంచి పెద్ద చేసింది. వాడిపేరు 'మర్త్యాల' ఇతనికి కలిగిన సంతానం ఏడుమంది. పెద్దది ముద్దుపళని' ఈమె కాలం క్రీ.శ1740-1780.

మర్త్యాలు సుఖవృద్ధిస్వామి భక్తుడు. దక్షిణాదిలో 'పళని' ప్రసిద్ధ కుమారస్వామి ఆలయ స్థానం మర్త్యాలు ఆ పేరే కూతురికి పెట్టాడు పిల్లల పేరుమొందు ముద్దు అనే అప్యాయసూచక పదం పెట్టడం దక్షిణాదిన సర్వసామాన్యం.

ముద్దుపళని వేశ్య అయినా విద్యత్క-వయిత్రి పడుపు వృత్తి చేపట్టి నా భగవత్కైంకర్యాన్ని, భాగవత కైంకర్యాన్ని సమానంగా చేపట్టిన భక్తురాలు సాని అయినా సంగీత సాహిత్య విశారద. వెంయాలయినా విద్యత్సమ్మానిత. తిరుమలతాలా

దాడుల వంశంలోని రామశాద్ర్యులవారు ముద్దు పళని గుడుపు. తాను కృతుల్ని రచించడమేగాక అంకితాలు కూడా పుచ్చుకొన్న ధన్య.

సామాజిక భూమిక

దక్షిణాంధ్రయుగంలో తెలుగుసాహిత్యం తంజావూరు నాయకరాజుల పాలనలో బాగా వర్ధిల్లింది. వారిలో ప్రముఖుడు రఘునాథ నాయకుడు. ఇందిరాజుందిరాన్ని స్థాపించి 'అభిరవబోజరాజు'గా కీర్తిగాంచాడు. నాయకరాజుల కర్వాత ఆ ప్రాంతాన్ని మహారాష్ట్ర ప్రభువుల పరిపాలించారు. వారు అంధ్రనాయకుల అడుగుజాడల్లో నడచి తెలుగు సాహిత్యాన్ని ఆదరించి ఆదరించారు. ఆనాడు గీతి సాహితీంతులు శోభిల్లాయి.

తంజావూరును పరిపాలించిన సుల వంశీయులైన మహారాష్ట్ర రాజులలో తాళజరాజు కుమారుడు ప్రతాపసేనుడు. అతని ఆస్థాన విహ్వంసురాజు ముద్దుపళని. కవన జాతు తెరిగిన అజాణ. నవరసాభినయ చతుర. 'రాధికాసాంత్వన' మనే శృంగార కావ్యాన్ని రసకజన మనో రంజకంగా రచించింది. హరివాసరంలో శ్రీహరిని ప్రార్థిస్తూ నిశురపోయినవేళ స్వామి ప్రర్యక్షమై-

తెలుగు లెక్కర, యన్.కె.యు.పి.టి. సెంటర్, కర్నూల్-518 001

“దీన్న కృష్ణుడనీ, నాదు చిత్తమునకు
సన్నుతఁడైన రాధికాస్వాంత్యనఁబు
తగనొనర్చు మదీయాంతిముగ నీవు
లలితగుణపేటి శ్రీముద్దురళనిబోటి” అని

ఆదేశించడం వల్ల ముగ్ధువళని రచన చేసినట్లు చెప్పింది.

పూర్వగాథల్లో రాధ

ఒకసారి ఇంద్రాణి విష్ణుకోలానికి వెళ్ళి శ్రీమహాకృష్ణుని చూచి ప్రార్థించి “నీ తొడపై కూర్చోవాలని వుంది” అని కోరుతుంది. “నీవు భూలోకానికి వెళ్ళు నీను శ్రీకృష్ణుడినై జన్మించి నీకోరిక తీరుస్తాను” అని ఆయన ఆశయమిస్తాడు. శచీదేవియే రాధగా జన్మిస్తుంది.

రాధతో కృష్ణుడు వుండటంచూచి రుక్మిణి అణగుతుంది. అది తెలుసుకొని రాధ కృష్ణుని విడిచిపెట్టి వెళ్ళిపోతుంది. శ్రీకృష్ణుడు ఆమెను అన్వేషిస్తూ వెళతాడు. ఒకచోట ఆమె తపస్సు చేసుకొంటూ కనిపిస్తుంది ఆమెను చూచి కృష్ణుడు తన చేతిలోవున్న కోరిన మోకాళ్ళ పదా, చేతుల్ని నడుంపై పెట్టుకొని నిశ్చలకొని వుంటాడు.

బాగవతాది పురాణాల్లోను రాధపాత్ర కనిపిస్తుంది. వృషభానునికి కళావతియందు పుట్టిన కూతురు రాధ. కృష్ణుని మేనత్త. కృష్ణుడు భూలోకంలో వున్నప్పుడు ఈమె “రాసమునుండి పుట్టి ఆతని ఎదుట పరిగెత్తింది”. కావున ఆమెనురాధ అని పేరు వచ్చింది. కృష్ణుడు ఈమెను చూచి మోహిస్తాడు. రాధ శరీరంలోని రోమాలనుండి గోపికలు పుట్టారు. శ్రీకృష్ణుడు గోపికలతోగూడి వుండటం చూసి సహించలేక రాధ శ్రీకృష్ణుని నిందిస్తుంది. శ్రీకృష్ణుని పార్శ్వమైన సుధాముడు

“వానుదేవుని ఎందుకీలా నిందిస్తున్నావు?” అని రాధను అడుగుతాడు. వానిపైన కోపం వచ్చి “నీవు రాక్షసుడుగా జన్మించు” అని రాధ శపిస్తుంది.

రాధాకృష్ణుల ప్రణయం

రాధామాధవుల ప్రణయం అతి ప్రాచీనమైనది. శ్రీ పురుష శృంగార సంబంధానికి ప్రతీకగా నిలిచింది. సంస్కృతంలో మహాకవి అయిన జయదేవుడు “మధుర కోమలి కాంత పదావళి”తో ఆపాతమధురము, ఆలోచనామృతమైన“గీతగోవింద” మనే శృంగార గేయ ప్రబంధాన్ని రచించాడు. ఇది “రాధాకృష్ణ ప్రణయలీల” శ్రీ వాసుదేవ రతికేళి కథ.

రాధాకృష్ణుల ప్రణయాన్ని చైతన్య మహాప్రభువు “మధురభక్తిగ” రూపొందించాడు. దానిని చైతన్యమతీయులు ఆరాధించారు.

అన్నిభారతీయ సాహిత్యాలలో రాధాకృష్ణులను మించిన శృంగార నాయకా వాయకులు లేరనే చెప్పాలి. ఆదినుంచీకాక పోయినా తెలుగు సాహిత్యంలో కూడ రాధామాధవుల ప్రణయమే శృంగార కావ్యరచనకు అంబునమైనది. పురాణ యుగంలో రాధ ప్రసక్తే మన గ్రంథాలలో కనబడదు. భీమఖండం అవతారికలో ఇష్టదేవతాస్తుతి చేస్తూ కవిసార్వభౌముడు మూడో పద్యం లోనే ధూర్జగోపాలుడు “పచ్చకవృరపు వాసనాల కాంబూరపు మోవి రాధ మోవిపై మోపి నట్లు ‘రచించాడు. రాధా మాధవుల చేత తొలి ముద్దు పెట్టించిన మనక శ్రీనాథునికే దక్కుతుంది అతరువాత చాలామంది ఈ శృంగారాన్ని యధా శక్తి విచ్చరి విడిగా కీర్తించారు. ఎన్నో రచనలు చేశారు. అయితే ఆ ప్రబంధంలో విశేష ప్రచారం పొందిన కావ్యం మాత్రం ముద్దు పళని రాధికా స్వాంత్యసమే.

తెలుగులో రాధ కథ

తెలుగులో వచ్చిన తొలి సాంత్యన కావ్యం లింగమణి తిరుకామయ్య వ్రాసిన సత్యభామా సాంత్యనం . రాధా మాధవ శృంగారాన్ని శ్రీకృష్ణ దేవరాయల కాలంలోనే చింతంపూడి ఎల్లన రాసి రాధా మాధవ కవిగా పేరు తెచ్చుకున్నాడు. తరువాత ధరణిదేవుల రామయ్య దశావతార చరిత్రలో రాధ కథ చెప్పినా. అతని అడుగు జాడల్లో వెలిదిండ్ల వేంకటవతి రాధా మాధవ సంవాదం రచించాడు.

చింతంపూడి ఎల్లన కావ్యంలో ఆమె స్వీయ. శ్రీకృష్ణుడు ఆమెను స్వయంవరంలో పెళ్ళాడతాడు. ధరణిదేవుల రామయ్య రాధను నందుని యంట అడకుడుగా స్పష్టించాడు. దీన్ని వెలిదిండ్ల వేంకటవతి ప్రచారం చేశాడు. రాధకు ఒక పెళ్ళి కూడ చేశాడు. పిళ్ళతోవలీనే ముద్దు పళని నడిచింది. శ్రీకృష్ణుని తెలుగు వాణ్ణి చెయ్యాలని ఏ కావ్యంలో కలెదని మేనరికం యిప్పించింది. కర్తృత్వ వివాదము

సాహిత్యోత్తంలో సముఖం వేంకట కృష్ణుని నాయకుడు 'రాధికా సాంత్యనము' అనే ఏకాశ్వాస ప్రబంధాన్ని రచించాడని దానిని విస్తరింపజేసి నాలుగు అశ్వాసాల ప్రబంధంగా ముద్దు పళని ముచ్చందని ఒక వాదం విరచిస్తుంది. అయితే గ్రంథ చొర్య కళంకాన్ని ఆపాదించే యీ వాదం నేడు పరాస్తమి పోయింది. వేంకట కృష్ణుని కవిత్వం సంగమైంది. నమగ్రాంధ్ర సాహిత్యంలో ఆరుద్రగారు ఈ కర్తృత్వ వివాదాన్ని తీర్చానిస్తూ— "ముద్దు పళని అంటే గిట్టని బాగుారు రంగళాయి కూతురైన అమ్మి అనే వారకాంతను సంతృప్తి పరచడం కోసం ఆమె విలుదైన వేంకటస్వామి

నాయుడు అనే కవి ముద్దు పళని కావ్యానికే కూట సృష్టిగా ఆ ఏకాశ్వాస ప్రబంధాన్ని రచించి 'సముఖ' కవికి కర్తృత్వాన్ని అంటగట్టినట్టు పేర్కొన్నాడు

నామోచిత్యం :

'సాంత్యనము' అంటే ఓదార్పు. ఈ కావ్యంలో రాధాదేవి తన పెంపుడు కూతురైన అశాదేనిని శ్రీకృష్ణునికి యిచ్చి వివాహం చేస్తుంది. ఆ కృష్ణుడు ఆ చిన్నదాని మీద మోహంలోపడి రాధను కొన్నాళ్ళ పాటు మరచి పోతాడు, చివరికి వివేకం కలిగి తిరిగి రాధను ఓదారుస్తాడు. అందుకే కావ్యం 'పేరు 'రాధికా సాంత్యనము' అయింది.

ఈ కావ్యం యొక్క మూలాన్ని గురించి సి.పి. బ్రౌన్ తన అభిప్రాయాన్ని వెలిబుచ్చివున్నారు. అదేమంటే ప్రతాపసింహాడు మొదట నాగవాసం వేళ్ళ అయిన తంజినాయకిని వుంచుకొన్నాడు. చివరికి తిరిగి తల్లితో సమాధానం పలికాడు. ఆ సాంత్యనాన్ని గురించి ఈ కావ్యం రచించబడింది. ఈ కథ తంజావూరులో జరిపిస్తుంది.

కథాకథనం

ఇది నాలుగు అశ్వాసాల గ్రంథం. 585 గద్యపద్యాలున్నాయి. అవతారిక—వృత్తంతో సాంప్రదాయ రోరణిలో రచననాగింది. ఇందులోని కథ చాలాదీర్ఘది. 'రాధ అలగడం—అలక పెరగడం—అంతరంగం మరగడం—కృష్ణుని రాగానే చెదామదా తెగడడం—చివరికి అతని కౌగిలిలో సంగడం' యీ కావ్యంలోని ముఖ్యమైన అంశాలు. అయితే ఈ కథను మునుపూర్వచేత జనక రాజురికి చెప్పించడమే ముద్దుపళని గడుసుదనం.

రాధ కృష్ణుని మేనత్త. ఇళ మేకమామ కూతురు. శ్రీకృష్ణునికి ఇళతో వివాహం జరుగునుండు

రాధ చిన్ననాటినుండి శ్రీకృష్ణునికి శృంగార మర్పా
లను నేర్చి అతని మీద వలపు కలిగి వుండేది. ఇతను
చిన్నతనంనుండి ప్రేమతో పెంచి ఆమెను శ్రీకృష్ణునికి
ఇచ్చి పెళ్ళిచేసి తన ప్రేమదంపతి కొల్లగొట్టబడిందని
చాలా బాధపడుతుంది. కృష్ణుడు ఇకతో కూడి
అత్తవారింటికి వెళతాడు. విరహం ఓర్వలేక రాధ
తన పెంపుడు చిలుకను శ్రీకృష్ణుని దగ్గరకి
రాయబారం పంపుతుంది. ఇకాదలు మొదట
సఖ్యంగా వుండి చివరికి విరోధులవుతారు. కృష్ణుడు
ఇకపై మక్కువ చూపుతున్నాడని అతనిపై అలిగింది.
కృష్ణుడుకూడ రాధను విడనాడినందుకు విరహబాధ
అనుభవిస్తుంటాడు. చివరకు కృష్ణుడు ఆమె అలుకను
తీర్చుటానికి ఆమె కాళ్ళమీదపడి.... విరహాన్ని
ఉపశమింపజేస్తాడు.

శ్రీకృష్ణుడు ఎండరో గోపికల్ని చూశాడు. కాని
వాళ్ళంతా రాధ ముందు తీసికట్టే అని తెలుసు.
అందుకే రాధ బాధపడుతుందని తెలిసి తాను బాధ
పడ్డాడు. ఆమె మెదపట్టి గెంటినా చూరు పట్టుకొని
వేలాడాడు. ఆమె విగిసిన కొద్దీ ప్రాధేయపడ్డాడు.
వచ్చిన కృష్ణుడు ఎక్కడికి పొడని రాధకు తెలుసు.
ఎంతకీ ఆమె కరగకపోతే “ఇక వెళ్ళాస్తా సెంపు”
అన్నాడు. అప్పుడు రాధ చతుర లేడింది. అప్పటి
ఆంగిక విన్యాసాన్ని ముద్దుపళని పర్ణించిన తీరు
చూడండి.

“అన గుణసంఘు నూడ్చిన మహాభుజగాంగన
నా ముసుంగు తె
పున జెనవేసి ముడిబొమ్మ లెసంగ గటంబు
ఓట్టుగా
గనుదీగ లెఱవాణ, ముఖకంజము జేపురు
దోష, జెమ్మఓల్
కనబడగాని మోపదర గామిని పల్కె చురావ
కీవమె”

ముందుకు స్వరకడం, దగ్గరలో కనిపించిన స్తువుల్ని
ఎదుటివారి మీదకు అగ్రహం అందులు దాటినవేళ
చిసరివేయడం, అది వ్యర్థమయితే తామే అంగికంగా
ఎదుర్కోవడం మొదలైనవి సహజమైనవే. “మానం
పోయాక ప్రాణమెందుకూ వస్తాను” అంటుంది.
అప్పుడు కృష్ణుడు ఆమె కాళ్ళమీద పడతాడు.

‘సెంపు’ అని కృష్ణుడు అనే దాకా రాధచేత
మాట్లాడించక పోవడం ‘ఈ బ్రతుకెందుకు?’ అని
రాధ అనే దాకా కృష్ణున్ని కాళ్ళమీద పడనివ్వక
పోవడం ముద్దుపళని కథా కథన నైపుణ్యాన్ని
చాటుతున్నాయి.

పాత్రచిత్రణ

ఈ కావ్యంలో గొప్ప కవిత్వ దోరణులలేవు.
విశేష చమత్కారాలు లేవు. ఉన్న గొప్పతనమంతా
పాత్రోన్మీలన. ముద్దుపళని పాత్రల స్వభావాలను
ఎక్కడా వ్యాఖ్యానం చేయదు. వాళ్ళ మానసిక
భావాలను సంభాషణల ద్వారా, స్వగతాలద్వారా
బయట పెడుతుంది. మధ్యలో జొరబడి తాను కథనం
చేయదు. ఈ కావ్యానికి ‘ఇకా దేవీయం’ అనే ఇంకో
పేరు కూడ వుంది. అందుకే ఇకపాత్రను చక్కగా
పోషించింది.

ఇక తన భావాలను బయట పడ నీయదు
శోభనం నాడే రాధ మీద యీమెకు కోపం వచ్చింది.
రాధా కృష్ణుని క్రీడానంతరం ‘ఇక కుటిలాచక తన
కుటిలత్వ మెరుంగనీక’ వాళ్ళ దగ్గరకి వచ్చిందని
ముద్దుపళని చాలా ముక్తసరిగా ఒక్క మాటలో
ఇక అంతర్గత సంజ్ఞానాన్ని చూపించి ముగ్ధ
అయిన ఆమె పట్టినంటి వేజీల విధాల కృష్ణుని
సుఖపెట్టి మెప్పించి రాధను మగపింపజేసింది.

అయితే రాధ రాధే. ముద్దుపళని రాధను మరచి
పోలేదు. అతని శృంగార రాసిక్యంతా రాధనుంచి

నేర్చుకొన్నదే. రసికతలో గురువును ఓంబిన శిష్యుడై పోయాడు కృష్ణుని దక్షిణ నాయకత్వాన్ని ముద్దుపకని ఎంతో చక్కగా చిత్రించింది.

సఖీసాంత్వనం

సాటిస్త్రీలు పైగా సమాన వయోగులు రూప వంతులైనవాడు తమ చెలికి వచ్చిన కష్టాన్ని తలచుకొని బాధపడడం, బాధ నివారణకోసం ఉపచారాలు చేయడం, ఆమెకు నమ్మకం కలిగేటట్లు మాటలాడడం మొదలైనవి యీకోవలో చేరతాయి. ఈ సాంత్వనం రాధికాసాంత్వనంలో రసరమ్యంగా వర్ణితం.

శ్రీకృష్ణుడు ఇక దాసుడయ్యాడని తెలియగనే రాధ మూగవోయింది. మనసు మనసులోలేక వెలి ఆలోచనలతో సతమతమవుతూ గతాన్ని తలచుకొంటూ కలవరపడసాగింది. రాధ చెలికత్తెలంతా ఏమీతోచనిస్థితిలో పడ్డారు. కడుపులోని శోకం కరిగి పోయేదాకా చెలికత్తెలారకున్నారు. చివరకు—

“వనజాతపదన లదిగని
వనితామణి చుట్టుముట్టి వగవకు వచ్చు;
వనమాలి గూడె, దిడిగో
వినుమాత్రక్షణపుగో? విశదంబయ్యెన్.
వనరగనేటికి నేటికి
వనజాక్షుడు వచ్చువేళ వచ్చెనటంచున్”—

అంటూ ఓదార్చడంలో రాధ లోకాన పడ్డది.

ఇతర గ్రంథాలలోని చెలికత్తెల కంటే రాధ సాంత్వనంలోని చెలికత్తెలు భిన్నమయినవారు. ‘ఉషాపరిణయం’లో ఉషకు వచ్చిన చెలికత్తె చిత్రలేఖ! ‘మన్నారుదాస విలాసం’ నాటకంలో కాంతిమతి మెచ్చిన చెలికత్తె విలాసవతి. కాని రాధికా సాంత్వనంలో రాధకు అందరూ మెచ్చిన, సచ్చిన చెలికత్తెలే. వారి మధ్య గుసగుసలకుగాని,

పకతెకలకుగాని ఏమంత్రం అవకాశంలేదు. పడకటింటి రహస్యాలను కూడ బాహటంగా చెప్పకొని మురిసేటంత, బాధపడేటంత చదువు వారిమధ్య వుంది. ఆకారణంవల్లనే రాధ నిరాశకు గురై నిట్టూర్పులు వదిలేవేళ ఎనితామణిని చుట్టుముట్టే—

“ఏల యిక జాలివనమాలి నేల మేలు
కొనెయ విసవమ్ము! శుభము చేకొనవమ్ము,
అని ఆశ్వాసించారు.

ఆశ్లేషణలు—నిషేధాలు

కందుకూరి వీరేశలింగం వంతులుగాడు ఈ కావ్యంలో స్త్రీలు చదవడగని ఎన్నో అంశాలున్నాయని పేర్కొన్నారు. సహృదయులైన పురుషులు కూడ చదవడానికి అవి అసర్వంగా వున్నాయని నాగరత్నంగారు అన్నారు.

1910 ప్రాంతంలో ప్రభుత్వంవారు ఈ కావ్యాన్ని నిషేధించారు. ఇరవై శాతం పద్యాలు అసభ్యంగా వున్నాయని కారణం తెలిపాడు. స్వరాజ్యం వచ్చాక టంగుటూరి ప్రకాశంగారి ప్రభుత్వంలో ఈకావ్యంమీద నిషేధం తొలగింది.

ప్రథమాశ్వాసంలో పదిపద్యాలు ఒకప్పుడు ప్రభుత్వ నిషేధానికి గురిఅయ్యాయి. అందులో అరవయ్యారవ పద్యం కూడ ఒకటి. రాధ ఇళను సర్వాంగ సుందరంగా ఆలంకరించింది. పడకటింటి రహస్యాంలను గుంఫనంగా చెవిలో ఊదించి. ‘మగవాని మెచ్చికొలు కనుగుణంగా మగువలు నడచుకొనే విధానాన్ని మరీమరీ చెప్పింది

“చెలువుండు కౌగిట జేర్చునో, యపుడీవు
గుబ్బుల మెలమెల్ల గుమ్మవమ్మ,
విభుడు చెక్కిలి ముద్దు పెట్టువో యపుడీవు
నలదు మోమొక్కింత యానవమ్మ”

అని ఉపదేశమిచ్చి శోభకగృహానికి పంపించట

నాగరికత అంతగాలేని రోజుల్లో ఇంటా బయటా గుట్టుగా జీవితం వెళ్ళబుచ్చే కుటుంబాలలో పెద్దలు పిల్లలకు రహస్యంగా చెప్పే విధానమే రాధ పాత్రలో కనిపిస్తుంది అసభ్యత పేరిట సందర్భ విశమైన ఈ అంపక ఉపదేశాన్ని కావ్యంనుంచి తొలగించడం సత్సంప్రదాయంకాదు.

కొంతమంది ఇలాంటి కావ్యాల్లో అసభ్యత వుందని తోసిపుచ్చినా, అన్నికాలాల్లో అన్నిదేశాల్లో ఇలాంటి రచనలు ప్రజాభిమానాన్ని, ప్రాచుర్యాన్ని పొందుతూనే వున్నాయి ఎందుకంటే మనిషిలో తీరని కోరికలు పాత్రల మనోభావాలతో తాదా త్వ్యం చెందివుడు రసానందం కలుగుతుంది.

భాష :

ప్రాచీన ఆంధ్ర రచయిత్రులలో ముద్దుపకని కావ్యభాషలోనే రచన సాగించింది. కావ్యభాష అనగానే జటిలమైన వ్యాకరణనియమాలు, సంక్లిష్టమైన ఛందోనియమాలు తప్పవు. ఈ అడ్డుగోడల్ని దాటుకొని సజీవమైన భాషలో వ్యక్తికరించడం కత్తిమీద సాములాంటిది. అయినా సజీవ భాష ప్రకటన కోసం సామెతలు, లోకోత్పలు విరివిగావాడి కృతకృత్యురాలైంది. వీటి అన్నింటి భావానికి దగిన భాషావేగాన్ని పొందింది.

కృష్ణుని చగ్గరికి రాతూవారమంపిక చిలుక తాను చూసిన దృశ్యాలను, విన్నపాటల్ని 'చిలక వలుతులు'గా రాధ చెప్పి పడవేసింది. అప్పటి రాధ ఉక్రోశం, ఆవేశం, బాధల్ని రంగరించి ముద్దుపకని వ్రాసిన పద్యం.

'ఏమేమీ వెరపింతు లేకయే యిళాహేమాంగి

యట్లాడెనే

యామాట ల్విని మందిదనియెనే యాధూర్త

గోపాలుడున్

రామా? అట్లనెగాని మంచివని రా రాసేల;

యేమాయెనా

భామారత్నము గూతా తానుభముమై వర్తిల్లి

నంజాలదే'

ఆద్యా సర్వోత్తమరావు గారన్నట్లు 'మొన్న మొన్నటి దాకా సాగిన సాంఘిక వ్యవస్థలో మగ వారి విలాసాలకు, దాబు దర్బాలకు బహుభార్యాత్వం కూడ ఒక సామ్యం. ఈ కృత్రిమ ఒక గౌరవం కారణంగా కుటుంబంలో రగిలే అగ్ని గుండెలన్నో ఈ పునాదుల ప్రాతిపదికగా నవతుల కయ్యాల కథలు వెలువడ్డాయి'. ఈ దృష్టితోనే ముద్దు పకని 'రాధికా సాత్యనం' వ్రాసి సఫలీకృత మనోరథు రాలైంది.

విశ్వసాహిత్యలో రుబాయి

...డా॥ సి. ఓబళేశు

ప్రపంచ వాఙ్మయములందు పాఠశీక సాహిత్యానికి ఒక ప్రత్యేక స్థానం వుంది. పాఠశీక భాష మృదువుదుర శబ్ద సారస్యము కలిగి శ్రుతిహితంగా వుండే ప్రాచ్య భాషల్లో ఒకటి. చందస్సులోని వివిధ గతులవల్ల పాదాంతర నియమం వల్ల పాఠశీక పద్యాలు గేయాలు చదివేటప్పుడు వినేటప్పుడు చునోహరంగా వుంటాయి ఆ భాషలోని కావ్య భేదాలు మన తెలుగు భాషా చందస్సులోని జాతులను, ఉపజాతులను పోలి వుంటాయి ఉదాహరణకు 'మున్నవి' అనే పాఠశీక చందస్సు మంజరీ ద్వీపదకు సరిపోతుంది. రుబాయి కూడా పాఠశీక చందోభేదాల్లో ఒకటి పాఠశీక కవులు ప్రాచీన రుబాయిలను చాలామంది తెలుగు కవులు శైలి భేదాలతో తెలుగులోనికి అనువదించారు. అట్లే కొందరు ఆంగ్లము, ఉర్దూ, ప్రేంచి మొదలగు భాషలలోనికి అనువదించారు విశ్వ సాహితీ రంగంలో రుబాయిని— రుబాయి కవులను, అనువాదకులను గురించి పరిశీలిచడమే ప్రస్తుత వ్యాస ప్రధానోద్దేశం.

రుబాయి స్వరూపం ;

'రుబా' అంటే నాలుగు. రుబాయి అంటే నాలుగు పాదాలు కలది. ఇది బృహదే ఆయనా

పార్శ్వలో బాగా వ్యాప్తి పొందింది. ఇది మన తేట గీతికి సరిపోతుంది. తేటగీతి వలె ఇది కూడా దేశీ చందస్సుని చెబుతారు. రుబాయిలో ఒకటి, రెండు, నాలుగవ పాదాలకు అంత్యనియమం వుంది వేమన గీతాంలో వలె 'రుబాయి' ఉత్పాదాలు, నీతులు సంక్షేపించి చెప్పటానికి అనువుగా వుంటుంది. ఖయ్యాము రుబాయతు, హఫీజు 'నాఖ్లేరామా' ఈ తెగ కావ్యాల్లో గణనీయమైనవి. ఇది మాత్రా చందస్సును కలిగివుండి పాదానికి అనుకూలంగా వుంటుంది రుబాయి 21 మాత్రల్ని మించి వుండదు. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే గజల్ లోని రెండు షేర్లే రుబాయిలు :

రుబాయి స్వభావం ;

స్వభావాన్ని వస్తు దృష్టితో చూడవచ్చు. రుబాయికి వస్తువిషయంతో ఏకత్వం లేదు. ఏ రుబాయికి ఆరుబాయే పరిమితం. సంప్రదాయక రుబాయిలో 'శృంగారం' ప్రధానంగా కనిపిస్తుంది. కాని నవీనమైన రుబాయిలో నైతిక సందేశం వినిపిస్తుంది. ఇటుమిందు సొంత రుబాయికవులు కూడా ఇలాగే చేశారు. రాను రాను చమత్కారం కూడా ముఖ్య భూమిక వహించింది.

ఎన్.కె. యూనివర్సిటీ, స్టాఫ్ క్వార్టర్స్ సీ-19 అనంతపురం-515 003.

రుణాయిపూర్వ చరిత్ర

దీని పుట్టుకను గురించి 'దౌలత్ షాహ సమర్థంద్ ఇలా వ్రాశాడు—పాఠశాలలో యాకూబ్ బిన్ లైస్' సపా' అను పాదుషా వుండేవాడు. ఆతడు తన చిన్న కుమారుణ్ణి చాలా గౌరవంగా పెంచుకుంటుండేవాడు. ఈ ద్ పండుగరోజు ఆ బాలుడు తోటి పిల్లలతో కలిసి గింజలాట ఆడుతున్నాడు. వినోదాన్ని చూడటానికి తండ్రి కూడా ఆక్కడకు వచ్చి నిలబడ్డాడు. ఇతర బాలురలాగే రాజకుమారుడు కూడా గింజల్ని దొర్లించాడు. ఏడుగింజలు చెండును తగిలాయి. ఒకటి తప్పిపోయింది. అందు కబాలుడు హతాశుడయి మరొకసారి గింజను దొర్లించగా అది చెండు దగ్గరకు దొర్లిపోయింది. సంతోషం వల్లలేక ఆ రాజకుమారుడు దీలా అన్నాడు— "మల్లాన్ మల్లాన్ హమీర్ వద్ తాంబెగో" అనగా దొర్లుతూ ఆ గింజ చెండు అందుకు పోతోందని అర్థం. పాదుషాకి హుటాను విససాంపుగా వున్నాయి. అంతట ఆయన తన వజీరుల్ని రప్పించి ఆ వాక్యాన్ని వినిపించాడు. అది కవిత్వమని వారు చెప్పారు. అట్టి పాదమే నుఱియొకటి వ్రాయబడినది. అది కొన్నాళ్ళ వరకు "ద్విపద" గానే వాడుకలో వుండేది. కాని బాబా లిమద్దటానికి రెండు పాదాలు చాంపని రెండు ద్విపదల నొకటిగా చేర్చారు. అదే 'రుణాయి' అయింది."

పార్శ్వ రుణాయి కవులు :

1 ఖ: ఇతని పూర్తిపేరు 'గియాసుద్దీన్ అబుల్ హక్ ఉమ్రుబిన్ ఇబ్రహీమ్'. తఖల్లుస్ (కలం) పేరు ఖయ్యాము. ఆరబ్బి పాఠశిక ఉర్దూ కవులు తమ పేర్లకు తండ్రుంపేర్లు జోడించుకొనే సంప్రదాయముంది. అందువల్ల ఖయ్యాము తండ్రి పేరు ఇబ్రహీముని తెలిసికొన వీలైంది.

"జ్ఞాన పటాయము నొడికమ్ముగఁగుట్టు ఖయ్యాము వేడు దుఃఖానల దగ్ధుడయ్యె... ..

అని ఖయ్యాము చెప్పకొన్నాడు. గుడారాలు కట్టి టీవి చు పేదవాని కుమారుడు, ఆకాంక్షతో సువసద్ధ విశ్వవిద్యాలయంలో సర్వశాస్త్ర పారంగతుడయి పాదుషా తోను, వజీరుతోను కలసి మెలసి ఆచార్య స్థాన ముంకరించడానికి తగినంత వీలుంటుందా అని మనకు సందేహం కలుగుతుంది. సాధారణంగా పూర్వకవుల చరిత్రలవలె ఖయ్యామ్ చరిత్రకూడా కాలగర్భంలో దాగివుంది. 'నిజాముల్ ముల్క్' వంటి సమకాలికులు, 'నిజామి ఉరూజీ' వంటి శిష్యులు 'దౌలత్ షాహ సమర్థంద్ వంటి తరువాతి గ్రంథరచయితలును వ్రాసిన వ్రాతల వల్ల ఖయ్యామ్ జీవితంలోని కొన్ని అంశాలు మాత్రం మనకు తెలుసుకోవడానికి సాధ్యమౌతుంది.

ఉమర్ ఖయ్యాం అపూర్వ జ్ఞాపక శక్తి కలవాడు. వందల కొద్దీ తన రుణాయిల సంపుటి బండి ప్రయాణంలో పశిపోగా తిరిగి వాటన్నిటినీ చెప్పగలిగాడు. అవే నేటిదాకా నిలిచిన అతి ముఖ్యాలు. నిజాముల్ ముల్క్ వ్రాతను బట్టి— ఖయ్యాము ఉద్యోగాపేక్ష లేని వాడని, విజ్ఞాన సంపాదనమందే నిమగ్నుడయి 'అల్ లివ్ అర్సలాన్' వ్రతువు చేత నిషాహురున జాగీరును పొంది ప్రశాంతంగా కాం గడుపుతుండేవాడని తెలుస్తుంది.

నిజాముల్ ముల్క్ ప్రసాదించిన జాగీరుల వల్లను, మరికొన్ని ఆదరణము వల్లను ఖయ్యాము మధ్యవయస్సు సుఖంగా గడిచింది. రాజాస్థాన మందు పండిత గోష్ఠిలందు సరస సల్లాపము లాడుతూ, శిష్యులకు పాఠాలు చెబుతూ, ప్రకృతి రామణీయతాన్ని తనివితీరా త్రాగుతూ, ఇష్టమున్న పుడు ఒక్కొక్క రుణాయి శిష్యుల యెదుట ఆశువుగ

చెబుతూ, 'సాఫీ' అందించే డ్రాజినను ఆస్పాటిస్తూ, వచ్చిక బయళ్ళలో విహరిస్తూ, సెలయేటి పాటల్ని ఆలకిస్తూ, పనభోజనాలారగిస్తూ, వెన్నెల గోళ్ళు సలుపుతూ ఖయ్యాము నిర్విచారంగా—కాంతంగా జీవితాన్ని గడిపాడు.

'తోగముల సనుభవించుము. మరువానుము. గతము గతంబె; భవిష్యదర్శము సంశయాంధ సంపృతము: వర్తమానమొక్కటె అనుభాష్యము. జీవితము వాతూలములోని డివ్వె; ప్రాయము ప్రతిక్షణము గతింబిట్టెపోతున్నది. రాలిన పూలు మరలా వికసించవు త్వరపడుము' అనే బాబలు కల రుబాయిలు ఖయ్యాము మధ్యవయస్సున, అంతకు ముందున వ్రాయబడ్డాయని మనమూహింప వచ్చు.

ఖయ్యాము ఒక వద్యంకూడా వ్రాయుకున్నా, అతని కీర్తి విజ్ఞానప్రపంచంలో శాశ్వతంగా ఉండ దగ్గదైనా, నేడు అతని కీర్తి అంతా రుబాయిపై ఆధారపడి వుంది. పురాతన పాంథకాలగు ఈ ప్రపంచంలో బహరాం, జమీషీరుల వంటి పాదుషా లెందరో కొన్ని యేండ్లు కాలాని గతించారు. రాజ్యాల హద్దులు మారిపోయాయి. ప్రపంచ స్వరూపమే మారింది అలాగయినా కూడ 'కవితాను ప్రాణితమైన' ఖయ్యాము యశస్సంద్రికిలు నేడూ నా దేశాలందు వ్యాపించి హృదయాఘాతకరంగా విలసిల్లుతున్నాయి.

'హుస్ సార్' అనే ప్రఖ్యాత ఆంగ్లరచయిత తన ఎనభై యేనిమిదవ యేట మృతశయ్య మీద—కోరికగా ఉమిర్ ఖయ్యాం రుబాయతులలో ఒక దాన్ని చదవమని కొడుకుని కోరాడట. కోరిక తీరక మణించాడు.

2 సర్మద్; ఇతడు ఆచ్యమైన సూఫీకవి. సర్మద్ మొదట యూదు మతస్థుడని తెలియ

వస్తుందా బహుశా మిత యుద్ధాల ధాటికి తాళలేక భారత దేశానికి వలస వచ్చి వుండవచ్చు. చరిత్ర లో ఇతడు అలంపిర్ అస్తాన కవిగా ప్రసిద్ధి కెక్కాడు. బహుశా: మిత పరమైన వివాదాల వల్లనో, మరే కారణంగానో సర్మద్ అలంపిర్ చేత ఉరితీయ బడ్డాడు.

సూఫీ సన్యాసుల వింత చేష్టలు, సామాజిక విషయాలు, అధికంగా ఆధ్యాత్మిక విషయాలు, సర్మద్ రుబాయిలలో చోటచేసుకున్నాయి.

3 మూలానా రూపి: ఈతడు పార్సీ భాషలో ఉత్తమశ్రేణికి చెందిన రచయిత. సూఫీ తత్త్వ ప్రతిపాదకములైన 30 000 మన్నవీ (ద్వివచ) అను 13వ శతాబ్దంలో రచించాడు. అతని పూర్తి పేరు జలాలుద్దీన్. అతడు 'బల్ఖ' నివాసి కొన్ని కారణాలవల్ల ఆసియా మైనరులోని రూమ్ కు తరలి పోవడం జరిగింది. అతని తండ్రి అనాటి ప్రఖ్యాత వేదాంతాధార్యుడు తండ్రి మరణానంతరం అతని స్థానంలో మూలానా ఆధ్యాత్మిడై అనేకులకు విద్యాదానం చేశాడు. అతని విద్యత్తు, అతని కవిత్వ, అతని శాస్త్ర పరిచితి, అతనికి ప్రశంసల నార్జించి పెట్టాయి. అనాటి పాదుషా లంతా అతణ్ణి సత్కరించారు

నిజాని కతను మన్నవీ కవి. అయినా పార్సీలో ప్రచారంగా వుండే రుబాయి వట్ట ఆకర్షితుడై రుబాయిలను సూఫీ దృక్పథంలో వ్రాసినట్లు తెలుస్తుంది.

4. అహ్మద్ : ఇతడు కూడా సూఫీ కవి. సూఫీతత్త్వం ఇతని కవిత్యంలో ప్రస్ఫుటంగా శనివిస్తుంది. ఆ పంథాలోనే ఆయన రుబాయిల రచన సాగింది. 'అహ్మద్' ప్రాదరాబాదులో

జీవించి వున్నారు. దాశరథి రచించిన రుణాయితకు పరోక్ష ప్రేరేపకుడు 'ఆమ్మాద్ హైదరాబాద్' అని తెలుస్తోంది. అందుచేతనే దాశరథి రచించిన రుణాయితలో ఆమ్మాద్ ప్రభావం అధికంగా వున్నట్లు అతడే చెప్పాడు.

రుణాయిత వ్యాప్తి

ఆంగ్లము 1. ఇ.వి. కోవెల్ : కేంద్రబిడ్డి విశ్వవిద్యాలయంలో చరిత్రాధ్యాపకుడుగా వుండిన 'కోవెల్' బోర్డియన్ లైబ్రరీలో ఖయ్యాము రుణాయిత వుందని 1856 లో కనుగొన్నాడు. దానిని గురించి 1858 లో 'కలకత్తా రెవ్యూ' నందు ఒక వ్యాసాన్ని ప్రకటించాడు.

2. ఎడ్వర్డు ఫిట్ జెరార్డు :

ఇ.వి కోవెల్ తరువాత ఒక సంవత్సరానికి ఇతడు బోర్డియన్ లైబ్రరీలోని రుణాయితను 75 పద్యాలుగా ఇంగ్లీషులోనికి తర్జుమా చేశాడు. తరువాత మరొక సంవత్సరానికి ఇంకా కొన్ని రుణాయితను ఆంగ్లీకరించి చూటొక్క పద్యాలుగల శ్రీతీయ సంస్కరణాన్ని ప్రకటించాడు. ఆమెరి కన్లకా గ్రంథం మిక్కిలి ఆరాధ్యనీయమైంది.

ఫిట్ జెరార్డు తర్జుమా ప్రజాదరణ పాత్ర ముఖ్యముగా కాలిఫోర్నియా వెలవోపుచుండుట వల్ల మరికొందరు ఆంగ్లేయులు రుణాయితను ఆంగ్లీకరించిరి. కాని నైపుణ్యమందు, కవితా మాధుర్యమందు అవి ఫిట్ జెరార్డ్ తర్జుమాకు సరిరావు. అదిని కృతి మక్కికి మక్కి అనువాదము కాక మాతృక యందలి రమణీయములు, సున్నితములు అయిన భావాలను స్వతంత్రంగా సృజించిన మనోహర పద్యకావ్యం. కాబట్టి ఆ పద్యార్థోదాహరణకు మాతృకలలో ఏ రుణాయిత యే పద్యం

ప్రాయజ్ఞించిందో తెలిసికోవడానికి వీలులేక కొన్ని రుణాయితలోని భావాలను ఏరి కూర్చి ఒక పద్యంగా వ్రాశానని ఫిట్ జెరార్డు తెలిపాడు.

ఫ్రెంచి :

1867లో పాఠశాల రాజాస్థానంలో ఫ్రెంచి రాయబారికి ద్వితీయంగా వుండిన జె.వి. 'నికోల' రుణాయితను ఫ్రెంచి భాషలోనికి తర్జుమా చేశాడు. ఇతడు కూడ రుణాయితను భావానువాదమే కాని యథాతథంగా అనువదించలేదు.

హిందీ:

బప్పన్, రఘువంశలాల్ గుప్తా హిందీలో ఖయ్యాం రుణాయితను తర్జుమా చేసినట్లు తెలుస్తోంది. హిందీలో 'చౌపాయి' పేరుతో చేసిన రుణాయితలు వున్నాయి. అనాడే 'రామచరిత మాన్సన్' లో శ్రీగోస్వామి తులసిదాసు 'హనుమాన్ చాలీసా'ను స్వచ్ఛమైన చౌపాయిలలో వ్రాశాడు. చౌపాయి అనగా నాలుగు పాదాలు. రుణాయిత ఇది అత్యంత సన్నిహితమైన ఛందో విశేషం.

బెంగాలీ:

కాంతి చంద్రఘోష్ ఖయ్యాం రుణాయితను వంగ భాషలోనికి అనువదించాడు.

సంస్కృతం:

సంస్కృతంలో ఉత్పల, చంపక, మత్తేభ శార్దూల, స్రగ్ధర, మహాస్రగ్ధర, వంచదామర, మత్తకోకిల, తరళాపి నాల్గుపాదాలుండే ప్రతివృత్తం కూడా రుణాయిత పరోక్షంగా స్ఫూర్తకాలే. కాని రుణాయిత కుండే ఆంధ్రనియమాల ఈ వృత్తాల కుండనక్కరలేదు. ఏమైనప్పటికీ పాదస్వరూపం

వరకు వ్యత్యం రుబాయీలకు వరోళ్ల స్ఫోరకం
అనడంలో సందేహం లేదు చతుష్పదులు కూడా
ఇంటే

ఉర్దూ

ఉర్దూకవుల గజ్జళ్ళలోని ప్రతి రెండు పేర్లు
అచ్చంగా ఒక రుబాయీని పోలి వుంటాయి. కాని
ఉర్దూకవులు గజ్జళ్ళను వ్రాసినంత విరివిగా రుబాయీ
లను వ్రాయలేదు. ఎందుకంటే అది వాళ్ళ ప్రక్రియ
కాదు. అయినప్పటికీ అధునికుల్లో కొందరు సక్రమ
గా రుబాయీ ప్రక్రియను స్పృశించారు. వారిలో
'జోష్ ములీహాబాదీ' మురాదాబాదీలు
ముఖ్యులు. జోష్ కవి శిష్ట ప్రాంతం. స్వయం
గా వీరు రుబాయీలను రచించారే తప్ప అనువాదం
చేసినదేమీ లేదు. కాని 'శేషేంద్ర' లాంటి కవులు
జోష్ రుబాయీలను వచన రూపంగా అక్కడక్కడ
తర్జుమా చేశాడు.

తెలుగు 1 సదాశివ:

ఈయన 'సర్వద్' మూల రుబాయీలను
కూలంకషంగా పరిశీలించి తెలుగులో, మూలంలోని
మార్మికత చెదకుండ అనువదించాడు. క్లుప్తత
కోసం ఎక్కువగా అటవెడి, తేటగీతులను
రచించారు. ఈయనది సరళ సుందరమైన శైలి.
ఈయన తెలిగించిన ఆప్టాద్ రుబాయీలను
ఆ ప్రకారం సాహిత్య ఆకాశమీ వజ్రన ప్రకటిత
డమెనది ఇతడు సూఫీతత్వం గురించి ష్టాద్
రుబాయీ అనువాద లో విపులంగా చర్చించాడు
సూఫీయోగం లక్షణల్లో ద్వైతాన్ని నిరాకరించి
'అద్వైతాన్ని' ప్రవహించిన సందర్భాలు కొన్ని
పుస్తకములలో తెలిపాడు.

2 దువ్వూరి రామిరెడ్డి :

దువ్వూరి వారిలోనే 'రుబాయీ' తెలుగులోనికి
ప్రవేశించింది. తెలుగులో బహుళ ప్రచారంలోనికి
వచ్చిన రుబాయీ అనువాదగ్రంథం ఒక్క
'పాసకాల' మాత్రమే. పాసకాలను పార్సీ ఉర్దూలు
మైఖేలానా అంజారు. పాంథకాలనే కావ్యశామంగా
తెలిపాడు. ఈ పేర్లలోనే ఎంతో చైతన్యం
కనిపిస్తుంది. అలసి వచ్చిన బాలసారికి 'మషారు'
గొలిపేదే మధుమందిరం. జీవన ప్రయాణంలో
విసిగి వేసారిక వారందరికీ పాసకాల అవశ్య
పతనీయం.

పాసకాల తర్జుమా అంత సులభమేమీ కాదు.
ఖయాం వాలాలు చాలవరకు స్రవీకాత్మకంగా
వుంటాయి. రుబాయీ రచన పార్సీలో సాధ్యమైనంతగా
తెలుగులో సాధ్యంకాదు. ఒక కవి రుబాయీ
అనువాదం చెయ్యాలంటే తదను గుణమైన
స్వభావం కూడా అతని కుండాలి. అప్పుడప్పుడే
దువ్వూరికి భార్యావియోగం కూడా కలిగింది.
వగలు నిదురించి రాత్రి మేల్కొని భార్యా వియోగ
దుఃఖ ప్రేరణతో దువ్వూరి-ఖయాం రుబాయీలను
తర్జుమా చేశాడు. బాహ్యంగా శృంగారాన్నే చెప్పి
నిగూఢంగా వేదన కూడా వుండాలి. ఖయాం
రుబాయీలలో కూడా అంతర్లీనంగా 'వేద'న
దాగి వుంది. దువ్వూరి వేదనకు, ఖయాం వేదన
కూడా దగ్గరైంది. అందు చేతనే దువ్వూరి తక్కు
భావితడై దుఃఖ పూర్వకంగా విజృంభించి రుబాయీ
లను అనువదించాడు. భార్యా వియోగ సంఘటనే
జరగని పోయి వుండే రుబాయీ అనువాదాలు
అంత పటిష్ఠంగా వుండేవి కావని ఆయనే చెప్పాడు.

దువ్వూరి కూడా ఖయాం రుబాయీల నన్నింటిని
దీని తర్జుమా చేయలేదు. ఎందుకంటే ఖయాం

రుబాయిలలో ధ్వని ఎక్కువ. పార్సీలో ధ్వనిని 'అహంగ్' అంటారు. దాన్ని తెలుగులోనికి అవిష్కరించడం అత్యంత కష్టం, అలాంటి రుబాయిలు కొన్నింటిని దువ్వూరి వరిహరించాడు. ఆంధ్ర పాఠకలోకం ఆర్థం చేసుకునేంత వరకు మాత్రం దువ్వూరి ఖయాం రుబాయిలను అనువదించాడు.

దువ్వూరి ఖయాం రుబాయిలను వృత్తాలలో తెనిగించాడు. అక్కడక్కడ తేటగీతులను వ్రాశాడు. దువ్వూరి అనువాదం సరళ సుందరమైనది. ఎక్కడో కాని ఆర్థ క్లిష్టత లేనిది. అన్వయ కాఠిన్యం కూడా లేనిది. గులాబీ దళాల్లో మదువు నిక్షిప్తమై వున్నట్లు దువ్వూరి-పద్యంలో, ఖయ్యాము ఉద్దేశాలన్నీ నిశ్చేపించడానికి ప్రతి పద్యమూ నిదర్శనమే. అక్కడక్కడ పాడుషాలపేర్లు, చెట్లపేర్లు, 'కొసర్' లాంటి స్వర్గనదుల పేర్లు అలాగే అనువదించి పార్సీ వాతావరణాన్ని చక్కగా అవిష్కరించాడు. ఈ నాటికి తెలుగులో ఖయ్యాము రుబాయిలను అనువాదం చేసిన వారెందరో వున్నారు కాని వారంతా దువ్వూరికి సాటివారు. వాళ్ళ అనువాదాలు కూడా దీవం ముందు మిటుగురు లాంటివే.

దువ్వూరి పానశాల రుబాయతుకు నకలు కాదు. ఖయ్యాం రచన తేనెతుట్టె వంటిదైతే రామిరెడ్డి రచన తుట్టెను పిండి నింపిన తేనెగిన్నె వంటిదని చెప్పవచ్చు. ఖయ్యాం రుబాయిలలో అప్పుడప్పుడొకటి వ్రాయడంవల్ల పునరుక్తులు ఎక్కవగా వున్నాయి, దువ్వూరి ఆ పునరుక్తులను తొలగించారు. అంతే కాక నాబుగైరు రుబాయిలలో విప్లవంగా వదులుగా వున్న భావాన్ని ఒక్క పద్యంలో ఉంచి శోభను కూర్చారు. ఖయ్యాము రచనలో లేని సౌగంధసాన్ని జతచేర్చి దేశీయ మనస్సించేటంత స్వతంత్రంగా అనువదించాడు. అందుచేతనే యావద్దాంధ్రలోకము దువ్వూరిని అభినందించింది.

3. ఉమర్ అలీషా :

ఇతడు పితావు కవి ఖయ్యాం రుబాయిలను పద్యాల్లో అనువదించాడు కాని అవేమంత సొంపుగా లేవు. జ్యోతిష ఆతడు మహమ్మదీయుడైనప్పటికీ తెలుగు భాష మీద అల్పమైన కఠికారం కలవాడుకనుక రుబాయి వద్దమాకు తగ్గ శబ్దార్థపుష్టికి నోచుకోలేదు. ఆయినప్పటికీ ఖయాం రుబాయిల చేత ఇతడు కూడా గొప్పగా ప్రేరేరింపబడినాడనడానికి సందేహం లేదు.

4. మారవపెద్ది బుచ్చి సుందరరామశాస్త్రి.

ఇతడు కూడా కోస్తా ప్రాంతీయుడే, రుబాయిల నన్నిటిని అనువదించలేదు. కాని తన మనస్తత్వానికి అనుగుణంగా వుండే రుబాయిలను మాత్రం అనువదించినాడు రుబాయిలలో శృంగారం చోటు చేసుకున్నందువల్ల బహుశా అనువాదానికి సిద్ధపడి వుండవచ్చు. సుందరామ శాస్త్రి అనువాద పద్యాల్లో ఖయ్యాం లాగానే జీవుని తపన ఒకటి కొట్టవచ్చి నట్లుగా కన్పిస్తుంది. డిగ్రీ తరగతికి పాఠ్యాంశాలుగా కూడా ఈ అనువాద పద్యాలు కొంతకాలం విర్ణయించ బడ్డాయి; శాస్త్రిగారి రచన దువ్వూరి అంతటిది కాకపోయినా శబ్దార్థ సారళ్యం కలదని చెప్పవచ్చు.

5. రాయప్రోలు సుబ్బారావు: మధుకలశం పేరుతో సుబ్బారావు రుబాయిలను అనువదించాడు పార్సీలో మధుకలశాన్ని 'మీనా' అంటారు. రావు గారు అంతగా పార్సీ మనస్తత్వం కలిగి వున్నవాడు కాదు. దువ్వూరి అనువాదాన్ని చూచిన తరువాత తత్రేరేపితుడై వృత్తాల్లో రుబాయిలను అనువదించే ప్రయత్నం చేశాడు. అవి సంస్కృత తెలుగు వాతావరణాన్ని అవిష్కరిస్తున్నాయే తప్ప పార్సీ వాతావరణాన్ని కట్టి ఇవ్వలేవు. ఏమైనప్పటికీ ఖయ్యాం రుబాయిలలోని భావన అతిజీ

అనువాదకునిగా మార్చగలిగింది. ఇదంతా రుబాయికి గల శక్తిని సూచిస్తుంది

6. గుడిపాటి వెంకట చలం: ఉమర్ ఖయ్యాం రుబాయిల సారాంశాన్ని వచనంగా మాత్రమే చలం రచించాడు. అందరూ చందస్సులో అనువదినై. ఇతడు వచనాలలో అనువదించినా ఏ రుబాయికి ఆ వచనం కాకుండా రుబాయి భావాన్ని బట్టి మాత్రమే వచన రచన చేశాడు. అందుచేత చలంను 'భావానువాదకుడు' అనాల్సిందే: చిత్రమే ముందే అలీషా, కాత్రి, సుబ్బిగావులు పద్యాల్లో వ్రాసినా చలం సాధించిన స్పందన కనిపించదు చలం తన మిత్రుని అభిలాష తీర్చడానికి రుబాయిలను తెలిపిందాడు.

7 తెన్నేటి హేమలత: తన నవల్లో ఉమర్ ఖయ్యాం భావాలను, పార్సీ వాతావరణాన్ని, నవాబుల వైశిష్ట్యాన్ని వర్ణించింది. కాని ఖయ్యాం రుబాయిల ప్రభావం అమె భావాల మీద వరోక్షంగా చూపించిందని విశదమౌతుంది.

8. ముద్దుకృష్ణ ఇతడు మరొక పద్యకవి. ఉమర్ ఖయ్యాం 'పేరుతోనే ఆటనెలది, తేటగీతి పద్యాల్లో రుబాయిల అనువాదం చేశాడు, కాని ఆ పద్యాలు ఏమంత వేగం కలవి కావు. ఖయ్యాం భావాలకు ఆ పద్యానువాదం అంతగా సరిపడేది కాదు.

9. జంద్యాల పాపయ్యకాత్రి :

ఈ కవి 'అమర్ ఖయ్యాం' పేరుతో దారా బాహిక్‌గా సుమారు వంద పద్యాలదాకా రుబాయిలను బోలిన పద్యాలు వ్రచురిస్తూ వచ్చాడు. అవి అనువాద పద్యాలేమీ కాదుకాని ఖయ్యాం రుబాయిల

సాహిత్యమంతా మనకు స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. ఇతరేతరులు అనువాదాలు చేసినా అంత అనుభూతి కలుగదు. జంద్యాల రుబాయిల సారాంశాన్ని చెప్పినా చక్కని అనందానుభూతి కలుగుతుంది. ఒకనాటి ఉమర్ ఖయ్యాం ఈనాటిదాకా ఇంకా ఏనాటి దాకా అయినా అమర్ (కావ్యతుడు) అయిపోతాడని ఈ శీర్షిక నామంలో వుండే ఉద్దేశ్యం:

10. దాశరథి:

'సాఫీయా' పేరులో ఇతడు సొంత రుబాయిల చందస్సును కూడా పాటించాడు. పద్యా లేవి కావు. అమూర్ వద్ద రుబాయి శిక్షణ పొంది దాని స్వరూప స్వభావాల్ని ఊర్జీంచుకొని తెలుగులో స్వతహాగా రుబాయి రచన చేసినాడనున్న గౌరవం మొట్ట మొదట దాశరథికి దక్కింది. ఫ్రెంచి స్పానిష్ భాషల్లో కూడా ఈ రుబాయి ప్రక్రియను గొప్పగా అభ్యయనం చేసినకవి దాశరథి. తెలుగువారికి దువ్వూరి తరువాత రుబాయి నాడీ ఘంటాలాన్ని ప్రదర్శించగలిగింది కూడా దాశరథి. ఇతని అనువాదం వ్యావహారికతైలిలో సాగింది. ఒక్కొక్క తెలుగు రుబాయి ఒక్కొక్క జబ్బు చరుపులాగా వుంటుంది. నైతిక సందేశానికి తన రచనలో కొంతవరకు తావిచ్చింది దాశరథి:

దా || తిరుమల శ్రీనివాసాచార్య:

దాశరథికి వరోక్ష శిష్యుడు. తెలుగు రుబాయిల అనే పేరుతో రుబాయిలను తెలుగులో రచించాడు. రుబాయి విశేషాలన్ని అతడు దాశరథి దగ్గరనే నేర్చుకున్నట్లు చెప్పాడు. చాలవరకు శ్రీనివాసాచార్య కూడా రుబాయిలలో శృంగారానికి చోటిచ్చాడు. ఆక్కడక్కడ సాంఘిక విషయాలకు, జాతీయ విషయాలకు చోటిచ్చాడు. ఇతని రుబాయిలలో స్పష్టత వుంది. స్పందన వుంది. ఆలంకారం వుంది.

ధ్వని వు.ది. అన్నిటికీమించి ఎప్పుడైన 'కవి' వుంది

12-దా॥ సి నారాయణరెడ్డి:

‘ప్రపంచ’ పదులు పేరుతో రుబాయిలను వారప్రతికలో ధారావాహికంగా ప్రచురించాడు. నాలుగేసి పాదాలు ప్రపంచ పదల్లో వుండాలి కాని ఐదేసి పాదాలు వుండటం వల్ల వీనిని రుబాయిలన లేము. కాని భావగతంగా ప్రపంచ పదులలో రుబాయి ప్రభావంవుంది. అంత్యనిశ్చయాలే అందుకు కారణం నైతిక సందేశం మరొకకారణం; అంతేకాని రుబాయి వాతావరణం ఇతని పదులలో కానరాదు.

ఆదిభట్ట నారాయణదాసు :

ఖయామ్ రుబాయిలను ఉమర్-అలీషా, బుచ్చి సుందరరామకృత్తి లాంటి కవులు తర్జుమా చేసినట్లే సుప్రసిద్ధ హరికథకుడు, కవి శ్రీ దాసు కూడా అనువాదం చేశాడు. ఆయన ప్రధానంగా దుహ్వారి మొదలగు నారి అనువాదాలు చదివాక బాబీ ద్వారా ప్రేరేపితుడై రచించాడు. ఫారశీ వాతావరణం ఆయన రచనలో అంతగా ప్రతిబింబింపబడలేదు. కాబట్టి అది అంత ప్రసిద్ధికి నోచుకోలేదు. ఏమైనప్పటికీ రుబాయికి ప్రతి తాపమనదగిన వృత్తాల్లో ప్రాయడం అభినందనీయం.

ఇంకా ఖయ్యాం రుబాయిలను తెలుగులో రామచంద్ర అప్పారావు ‘అమరకావ్యం’ పేరుతో, రంగయ్యప్పారావు-‘ఉమర్ ఖయ్యాం రుబాయిలు’ పేరుతో మడిపడగ ఐలరామచార్య-‘ఉమరు ఖయ్యాం-అమరగీతాలు’ పేరుతో, స్ఫూర్తిశ్రీ-

‘మధుసూరిక’ పేరుతో, విజుకూరి నారాయణరావు ‘ఉమర్ ఖయ్యాం శీర్షికతో, అద్దేల్లి రామమోహన రావు ‘మధుశ్యాల’ పేరుతో తెలిపించారు. వీరు కాక ఇంకా వల్లవ హనుమయ్య, శ్రీదేవి, బూర్గుల రామకృష్ణారావు, శ్రీరామకర్మ, కాటూరి గోపాలరావు, స్వామి శివశంకరకృత్తి, కనకమేడల వేంకటేశ్వరరావు నారపురెడ్డి లామిరెడ్డి, మల్లవరపు విశ్వేశ్వరరావు మున్నగు వారు కూడా ఖయ్యాం రుబాయిలను ఆంధ్రీకరించివట్టు తెలుస్తోంది.

ఇలా రుబాయి అనువాదం తెలుగులో అపిష్కరింపబడింది. రుబాయికి కావలసింది ప్రధానంగా రాగాత్మకత. అదివున్న దుహ్వారి లాంటి వారే తదనువాదానికి న్యాయం చేయగలిగారు. తక్కిన వారంతా రుబాయి ‘స్వరూప’ విస్తృతి కోసం తహతిహలాడిన వాళ్ళే. ఇందులో నిజంగా చారిత్రక భాషను తెలుసుకొన్నవారు దుహ్వారి, శశి, అలీషాలు ముఖ్యమే. ఖయ్యాం రుబాయి : ఆధారంగా తెలిపిందినవారు దుహ్వారి, అలీషాలు కాగా తక్కిన వారు ఫిటు జెలాల్ అనువాదాన్ని అసరాగా చేసుకొన్న వాళ్ళే. అందు చేత రుబాయి భాషలు సమగ్రంగా అనువదించబడ్డాయనడం సాహస మౌతుంది. ఏమైనప్పటికీ ఎంతో ప్రాచీన చరిత్ర ప్రశస్తి గల రుబాయి ప్రక్రియ ప్రాపంచిక భాషల్లో అనువదించబడినందువల్ల దాని యొక్క అంతశ్చైతన్యం గొప్పదని తెలుగులో మాత్రం కొంత సంతృప్తిగానే అనువదించ బడిందని చెప్పవచ్చు. ఒక విధంగా చెప్పాలంటే రుబాయి కవితా ప్రక్రియ విశ్వజనీన మైనదిగా కనిపిస్తుంది. విశ్వాత్మకు రుబాయి ఒక ప్రతీక!

కవిత్వం

నాగలి నవ్వింది

యస్. నాగేందర్ నాథ్ రావు

పరిధవిల్లిన ప్రతినాగరికత
పాదాలక్రింద నలిగిన జీవి
నాగలి
మానవ పరిణామక్రమంలో
అడుగుడుగునా తన ప్రాణాలు ధారపోస్తూ
క్రమక్రమంగా మానవజాతిని
|నగలివధంలోకి నడిపించింది
నాగలి
భూమిలోకి దిగగొట్టబడిన
కఠిన పాషాణ మేకులక్రింద
అజ్ఞాతంగా సడితన్న జ్ఞానసంపదను
తన క్రూర కోరలతో పెకిలించి
మానవేతిహాసాన్ని
అడుగు, అడుగు
మరొక్క అడుగు-ముందుకు కదిలించింది.
చింది.
చిలక్షణ నాగరికతా సోపానాలక్రింద
విలాసపు భోగభాగాలక్రింద

అధికార మదోన్మత్తతమాటున
ధనదాహపు అహంక్రింద
అడుగున బడిపోయింది
అజాగ్రత్తపోయింది

ఎండకూ వానకూ తడిసిన నాగలి
స్వార్థానికి, ద్వేషానికి
చిలికి,
చిలికి పోయింది
కరుణపు వట్టిపోయింది.
అయినా నాగలికెన్నడూ
వృద్ధాప్యం రాలేదు
అబుఘా, సొలుఘా ఎరగని నాగలి
మృత్యువుకే
మృత్యువుగా నిలిచిన నాగలి
ఎన్నడూ శక్తిహీన కాలేదు.

తనను నమ్ముకున్న వారిని
అశకులుగా చేయలేదు

టీచర్, ఎ. హెచ్. యస్. జెన్నంగల గడ్డ, చల్లసముద్రం-507 122

మూడు కవితలు

శంకరగంటి రంగాచార్యులు

నభస్సు-మనస్సు

స్వామి

అకాశమా! నీదు నైకల్య మది యెంత;
లోతెంత; ఎరుగుదువ, ఎరుగగలవా, నీవు?
నీ యనంతపు కడుపులో ఖగోళపు ప్రోవు
లెన్ని కలవో, యెరుగుదువ నీవు, శవ్వంత;
నీ యలవి గాని కడుపున నీదు బ్రహ్మాండ
ములలోన ఒక చిన్న నలుసు, నా యీ భూమి.
అందులో నే నొక్కప్రాణిని, నరుడను, స్వామి
అన్ని ప్రాణుల; కడు నల్పుడను! నీ చంద
పృథులతకు, నా స్వల్పతకు నడిమి దూరమ్ము
కొలుచుటకు కాదు-అది నిజముగ అపారమ్ము!
కాని నేననుచుంటి-'నీ కన్న నే గొప్ప.'
ఎటులని అడిగెదవ; నేను అదియేల చెప్ప
వచ్చితిని విను: నిన్నువంటి మిన్ను లనంత
ములా ముడుచుకొన గలవు నా మదిని, అదె
వింత!

స్వామి! ఒక మహా వైజిత్య పాణి పులక
రించు వీణగా నేను కాలేను సుమ్ము
గొట్టియల కాచు నొక పేద కుఱ్ఱవావి
ఉబుసు పుచ్చెడు మురళినై యుండనిమ్ము.

స్వామి! వంచమస్వరమున పాడునట్టి
కోకిల నొటకే నోచుకొను మమ్ము.
కాకినై కావుకా వంచు కేకపెట్టి
చిన్ని పిల్లల ముద మంద చేయని స్మృతి.

స్వామి! తులసి మొక్కగనేను వ్రభవ మంద
యోగ్యుడను కాను సుమ్ము. ఈయర్చినెల్ల
యెడల వచ్చుచచ్చగ వికసించు గడ్డి
మొక్కనై ప్రాణులకు సుఖ మొసగనిమ్ము

స్వామి! సుమరాజ్య రాజ్ఞియో వద్మమగుట
నేను తగనట్టి వాడను ఎచట పడిన
అచట వికసించు తంగేడు అలరు నగుచు
పల్లెవడుచు కొప్పున వెల్లి చల్ల నిమ్ము.

స్వామి! విశ్వవిఖ్యాతమౌ ప్రౌఢకావ్య
మేను రచింప శక్తుడ కాను సుమ్మ
పామరులు పాడు కొనునట్టి పాట వ్రాయ
గలుగు సామాన్య కవిగాగ వెలుగునిమ్ము.

పురుషోత్తముడు

ఎఱుకు కులమున వుట్టియు ఎఱుక చాల
కలిగి, ద్రోణుని గురువుగా తలచి' దాప
విద్యనేరిచి, కుడి బొటవ్రేలి నతని
కొనగినట్టి ఆ ఏకలవ్యుండు—త్యాగి

కృష్ణుడిచ్చిన సంపద కింత కూడ
పొగరు చెందక, తనదగు మిగుల పేద
తనము మరువక, అది తన తరతరాల
అస్త్రీ అని యెంచిన కుచేలాడగు—విరాగి

క్షుజుని రాజ సూయాన తాను అతిథి
జనుల పదపద్మముల కడ వనికి కుదిరి,
ఎట్టి అల్పపు పని నేని ఇష్టపడుచు
సలువవలెనని తెల్పె కృష్ణపరమాత్మనాడు.

తనదు భార్యను దొంగిలి, తగనిరీతి
తనకు, న ప్రకృతి చేసిన దనుజు దునిమి,
అంతమౌ చావుతో పగలని వచించి
నట్టి శ్రీరాముడే—మహితాత్మడుకడ,

నిరూపమాన పీరుండయ్యు, పరమవినయ
భియగుచు వానరులనేన తననుమించి
నట్టి అల్పుడే లేడులేడని వచించి
నట్టి హనుము—వీరులకు సప్రమాటు కాదె.

అమ్మ

చిల్లర భవానీదేవి

ఆరని వేదనతో
అలమటిస్తున్న తల్లిని నేను
అనంత కోటి గాయాలతో
అల్లాడుతున్న అమ్మని నేను;

ఒక్కటైన నా బిడ్డలు
ముక్కలౌతున్నారు.
నా కోసం రగిలిన వారే
నన్నే కాల రాస్తున్నారు
వరాయి వారిని తరిమేయాలని
ఉరిశంఖాలెక్కిన వారే,
తన వారిని నరుక్కుంటూ
మారణాస్త్రాలు సంధిస్తున్నారు.
అహింసా మూర్తి పాదాలను
రుధిరంతో అభిషేకిస్తున్నారు.

కాంతి కపోతాన్ని సగలోనే
దహనం చేసేస్తున్నారు.
గుండెల్ని కలుపుకోవలసినవారు
కుత్తుకల్ని నలుపుకుంటున్నారు.

ప్రాంతీయ పిచ్చికి
మతం మందుకు
కులం కాటుకు
కన్న తల్లి ప్రేమలు
కుళ్ళబొడుస్తున్నారు,
కసాయిల్లా నడుపుతున్నారు;
అందుకే—
ఆరని ఆవేదనతో
అలమటిస్తున్న అమ్మని నేను
అనంత కోటి గాయాలతో
అల్లాడుతున్న తల్లిని నేను;

ఇం నెం. 1-2-338/6 గగన్మహల్ ఆపార్ట్మెంట్స్, దోమలగూడ, హైదరాబాద్-500 029

మొగలి మొగ్గలు

కీ॥ శే॥ చల్లా నరసింహారావు

- ఆ.వె. కుండ లోని దివ్యై కూర్చు దేరికిఁ గాంతి
సెమ్మె మీఁది. దివ్యై చిమ్ము వెలుగు;
కవినిఁ బైకిఁదెచ్చి గారవం బీయుఁడా,
సరస విజ్ఞు లారః సామ్యు లారః
- ఆ వె. మండు దెండలోన మంచి నీడును ద్రాగ,
వెండి బిందె కాదు కుండ కానిః ;
వదరు కొడుకు కన్న పాలేకు నయమయా;
వేడు లారః శాస్త్రవేడు లార
- ఆ.వె. విగ్రహంబు కనఁగ వీధికి నడ్డంబు
దాని కన్న వారిత తరువు మేలు
బ్రతికి. చచ్చి నేత బాధించె దేశంబు
దీను లార యోటు జ్ఞాను లార
- ఆ.వె. మంచి రూప మున్న మగవానిఁ గనుగొన్న,
వఱులు కొప్పు సరుదు, పైట సరుదు
ఆడ దాని కద్ది యానంద మోహంబు
సారవేడు లార సరసు లార

కాలం అంచు మీద

సి. కామేశ్వరరావు

పుష్పం విరజిమ్మిన పరాగంలోని
మధు కణాల్ని గ్రోలుతూ
స్వప్నం తొణికిన సరాగంతోని
అందాం విందారగిస్తూ
పాటలో పరిమళించిన రాగం లా
మాటలో పలుకరించిన అనురాగం లా
అపురూపాకృతిని డాల్చి
కాలం అంచు మీద తేలుతుంటాను.
మనిషికి మరసుకూ ముడి వేసే
మమతల రస గీతాల లహరితో జారుతూ
మత్సరాగ్ని జ్వాలలు చల్లాల్చే
సమతల జలపాత గమనంలో జాల్వారుతూ
చీకటిని చీల్చే ఉషః కాంతి తేజస్సులా
సిరి వెన్నెల చిలికిన పాల తరగల ఓజస్సులా
అనంత సౌందర్య రాశినై
వెచ్చని పచ్చిక వాడిలో ఆడుకుంటాను
ఉదయించిన తొలి సంధ్యా పులకింతలలో
రవి కిరణ రేణువునై మెరుస్తూ
ఊసులాడిన మలయానిలం గిలిగింతలో
తొలకరి పులకల నవ్వునై విరుస్తూ

మట్టిని ముద్దాడిన స్వాతి ముత్యంలా
మృత్యువును జయించిన నిత్య సత్యంలా
అద్భుత హృదయ వికాస తరంగమునై
ఆకాశపుటంచుల్ని తాకుతాను.
చిరుగజ్జల మంజుల సవ్యధీలో
రమణీయ గలగల ధ్వనినై న రిసూ
సురుచిర సుందర చైత్రంలో
విరిసిన ప్రకృతి చిత్రమునై పరవశిస్తూ
పెదవులపై సరళ దరహాసంలా
ఎదలోపల తరళ చిరుహాస్యంలా
అపూర్వ భావశోభిత వారాశినై
పిల్లగాలి తెమ్మెరలకు ఊపిరి పోస్తాను.
మరళి పలికిన నాదంతోని
మోహన రాగ ఝరిలో మునుగుతూ
మస్తీష్కాన్ని మేలుకొల్పిన వేదంలోని
భావాతీత గంధాన్ని ఆహ్రాణిస్తూ
వీరులను అలరించే వీణాధ్యానంలా
విశ్వం గుండెల్లో మానవతా సంధానంలా
అనంత కళా విలసిత కవితా ప్రసూనానై
జన హృదయ పొదరిళ్ళలో పరిమళిస్తాను.

ఓక్కాణి సదనం, తిలక్ నగర్, కాళిబుగ్గ-532 222, శ్రీకాకుళం జిల్లా.

ఏప్రిల్ 94 ; ప్రవంతి : 33

అక్కన్న మాదన్నలు

కాజి ల

[అక్కన్న మాదన్నలు ఏకోదరులు కారు. వారిరువురి కలయుక దై వఘటన. వారు తాసిపా కడమంతులై తెలుగుజాతి సంస్కృతిని ఉజ్వలము చేసిరి. రామదాసు పేరున్నంతకాలము అక్కన్న మాదన్నలు స్థిరపడుచునే ఉండురు.]

ఉ॥ మీదొక వింత స్నేహము సుమీ! యొక
తల్లి యుగన్నబిడ్డలున్
గాదును, రక్త బంధమును గాదును
నొక్కకు లంబు వారలున్
గాదును వేఱ కారణము కన్నడకున్నది
మీదు పేరులే
పాదుక పోమె నొక్కటయి యక్కన
మాదన లార నెమ్మిమై 1

ఉ॥ అన్నము లేదు, త్రావ మధురాంబువు
లైనను లేవు పాపమ
క్కన్న గుణంబు మంచిది యొకప్పుడు
తానును నున్నవాడె! లే
కున్నను లేదు లేదనఁడు, గుండె గలా
దాను, “చూచిరండు మా
దన్ననటంచు భార్యయని నంతటఁ దా
జెవి యొగ్గ నెట్టులో 2

తే.గీ. మును కుచేఱుడు కృష్ణ నిఁగనుట
కొఱకు
నరిగి పోయిన యట్లు లక్కన్నగారు

పాలిపోయిన మొగముతో గోలకొండ
కెట్టులో పోయి మాదన్న యిట్లు గనిరి. 3

తే.గీ. “అమ్మ మాదన్న గారలున్నారటమ్మ,
యనినఁ “దానిపా వని మీద
నరిగినారు
వచ్చుచుందురు కూర్చుండిచ్చట’ నని
వెను దిరిగి లోనికెగె నామృద్ధురాలు’ 5

కం॥ ఓహో! యెవ్వరిబంధువు?
సాహసమున నింట వచ్చి సౌకర్యములన్
బాహులముగాఁగొనెనని
యూహింపుచు భార్యతోడ మాదన 6
యనియెన్

తే.గీ. ఓసి నీకేమి కావలె, నొంటరిగ మ
నింట నున్నాడటన్న’ నాకేమికాదు
మీకు బంధువటంచు నమ్మితినిఁజూడ,
నేర యెంతాయెనని యామె యనఁగ
నతఁడు 7

ప్రధానాంధ్రోపన్యాసకులు, నోబుల్ శాలేజ్, చింతలగుంట పాలెం, మచిలీపట్నం-521 001

చ॥ తెలివక ప్రశ్నయొక్కదును వేసెదఁ
జెప్పడు నాదునింటి కిం
దలు చను చుండ్రు, బంధువులు,
దారిన బోదురు, కొన్ని నాళ్ళకున్
మఱియును మీరలెవ్వరుః ప్రమాద
వశంబున వచ్చినారాః నా
తెలుఁగఁగఁ జెప్పరే యనిన నిట్లనె
నక్కనగారు

గే॥ నీవు చిన్నమ్మ కొడుకవు నేనును మఱి,
పెద్ద తల్లి కొడుకుగాన నిద్దఱికిని
గలదు బాంధవ్యమనిన ఆ మాట
కతందు కడుపుబ్బ నవ్వి యనియె

ఉ॥ అన్నవు నీవు, నాకుఁగలదన్నది నీకును
బంచుచున్న నా
కున్నది నీకు లేవిదని యుండదు,
రాజును గొల్లమన్నన

క్కన్నయు బాగు బాగనె, నొకండు
సుమిత్రుడు గల్గెనంచు మా
దన్నయు సంతసంపడెఁ ప్రధానులు
వారలు తానిషా కదన్

గే॥ హిందూ రాజ్య కమా దురంధరులు,
సౌహిత్య ప్రయంభాపుకుల్
మందీ భూత విపక్షులున్ మతి బలా
మంద ప్రభావోన్నతుల్
సింధూద్రగ ప్రతాప మూర్తులు సదా
శ్రీమంతులున్ ధర్మమా
ర్గా బద్ధ మనస్కులున్ చెలగి
రా యక్కన్న మాదన్నలున్

మంచోర మీల

రంగాజమ్మ రచనలు-వ్యాకరణ విశేషములు

తూములూరి పార్థసారథి

తంజావూరు నేలిన విజయరాఘవ నాయకుని (1633-1673) ఆస్థానమునందు రంగాజమ్మ కవయిత్రిగారున్నట్లు సాహిత్య లోకమునకు సుపరిచితమే. మరియు యామె రచనలలో కేవలము ఉషాపరిణయము, మన్నాడదాస విలాసమును రెండు ప్రబంధములును, మన్నారుదాస విలాసమును నాటకము లభ్యమగుచున్నవి. వీనిలోని వ్యాకరణ విశేషములు ప్రస్తుత వ్యాసములో సమీక్షింప బడుచున్నవి.

ప్రౌఢ వ్యాకరణకర్త 'రో శబ్దం బొంతు సంబోధనంబున శ్రీ వాచకంబునకు బరంబుగ నగు, అయ్యది హాస్యాంతంబును నయ్యెడి' అని సూత్రీకరించినారు. బాలవ్యాకరణము యిటువంటి ప్రామాణిక రూపములను సాధించుట కవశాల మివ్వలేదు.

రా, రో లు చివర చేరిన శబ్దములకు ముందు ఆనువ్రణమున రావలసిన 'ఓ' శబ్దము సామాన్యముగా రాదని చెప్పటకు అవశ్యమున్నది. పై సూత్రమందు శ్రీ బహుజనవల్లి సీతారామాచార్యుల బాద 'ఓకానొక యాధునిక గ్రంథము

నందు అన్నరొ, ఏనుంగురొ అను ప్రయోగములు కానబడుచున్నవి. వానికి బ్రాహ్మణిక ప్రయోగములు కానబడవు' అని తెలిపియున్నారు.

దక్షిణాంధ్రయుగ వాఙ్మయములోనూ యిట్టివి దర్శింపగలము.

'అక్కరొ' । నీవే ; యాక్కలోఁ గఁగెడు'
(ఉషాపరిణయము-ఆ-1, ప-37)

రంగాజమ్మ పదటికి మారుగా తత్సమానార్థకమగు పణి శబ్దమును పలుమార్లు తన గ్రంథములలో వాడి యున్నది.

"బాణ నందన కప్పు పణతు లందులు గూడి

(ఉ,వ,అ-2,ప-38)

"పతి జాపులప్పు దవ్వుణ్ణి లావణ్యాబ్ధి"

(మ.దా.వి.వ)

ఆ-3,ప-43)

తోడుత అనునది వ్యస్తపదము, తోడుతో అను తృతీయా విభక్తి ప్రత్యయములకు మారుగా నగును. తోడుతో అనునది 'తోడుత' నుండి

జేర్చడెననియు, తొలుతటి రూపమున తోడుత
అనియు, అర్థవంతములైన శబ్ద భాగముల యక్ష
రములు లుప్తమై క్రమక్రమముగా ప్రత్యయము
లేర్చడెనని స్పష్టపడును

ప్రాధ వ్యాకరణకర్త ఒకానొకచోదోఁ
డకుఁ దోడుత నని రూపాంతరమును గలదు ;
అయినను దానికి పరి దీని కితర కార్యములు గలు
గదు' అనిరి. తోడకు వచ్చు లోపము, వ్యవ
హితమై యుండుట మున్నగు నితర కార్యములు
మాత్రము 'తోడుత'కు రావని పిండితార్థము,
భాగవత పద్య భాగమును ప్రామాణికముగా చూపి
యున్నారు. ఇట్టి ప్రయోగములు రంగాజమ్మయు
చేసి యున్నది.

'ప్రియమా తోడుత నేబుని పెండ్లిసేయ'
(మదావి ప్ర, అ-4 ప-51)

'ముచ్చట మీర నాకలను మోహముతోడుత'
(ఉ-ప, అ-1, ప-65)

'హరి తోడుత నీ కార్యము'
(ఉ-ప, అ-3, ప-110)

బాల వ్యాకరణమున నిత్యైక వచనాంతము
లేవో, నిత్య బహువచనాంతములేవో వివరింప
బడక పోవుటతో ప్రాధ వ్యాకరణ కారులు కొన్ని
యాటలను తెలుపు వదములను నిత్య బహు వచ
నాంతములనుటకు వీలుగా 'క్రిడా విశేష వాచక
శబ్దములును' అని చెప్పి యున్నారు. బొమ్మ
'పెండ్లింట్లు' అను ఉదాహరణ మిచ్చునూ ఒకా
నొక కవి యిందుఁ గొన్నిటి నేక వచనాంతము లు
గాఁ బఠించి యున్నాడు, అది విచార్యచుండిరి.

'విజయ రాఘవ నహివిభుని బెండ్లాడుటే,
చెలగి బొమ్మలపెండ్లి సేసిగలు' (మదావి)
[ప్ర, అ-2 ప-63]

'పరగ గుణైః గూఢ్య నివ్వెలులతోడ
బేర్పేర బొమ్మల పెండ్లిసేయు
వెన్నెల బైటను గున్నియలు దాను
మునయుడు, దాఁగిలి మూతలాడు'
(ఉప, అ-1, ప-24)

'తమలపాకు' అను అర్థముతో 'తెలనాకు,
తెల్లనియాకు' అను ప్రయోగములు రంగాజమ్మ
గ్రంథములలో కానవచ్చుచున్నవి.

తెల్లనాకు = తెల్లని నన్నని తమలపాకు.
లిమలపాకు వర్ణము ఆకుపచ్చు!

'హిసఁగఁదెలి నాకు కవిరెలు పోకముల్లు'
(ఉప, అ-2 ప-95)

'తెలనాకు కట్టంను బోకలయళ్ళును బాణ
పుత్రికిన్' (ఉప, అ-3, ప-55)

'తెల్లని యాకుల కవిరెలు' (మదావిప),
అ-5, ప-62)

రంగాజమ్మ కొన్ని శబ్దములను రక
రకాలుగా పుట్టియ కొట్టిస్తూ ఆడుకున్నది. అందులో
'వలుమారు' యొకటి. చివరి యక్షరముల లఘు,
శబ్ద రేఫములుగను, ఒక్కొక్కచో అచ్చులు
మధ్యలో లుప్తమై సంయుక్తాక్షరమగుటను, లేక
దీర్ఘమైన అక్షరమును వ్రాస్తూముగా చేయుటయును
కానవచ్చును. ఈక్రింది యుదాహరణముల
పరిశీలింపుడు.

"చెలియతో బలుమాలు సేయకుము
వాదులను"

(ఉ.ప, అ-2, ప-8 రగడ)

"అనాదు బలుమలు నాత్మలో దలపును"

(ఉ.ప, అ-1, ప-65)

"పలుమరుదాను గన్నుల బావములోపల
నెంధి చూచుచున్" (ఉ.ప, అ-1, ప-51)

“హృద సుజనాభృతిన్
వాల్మీకి వ్యాస ముఖ్యవర కవి తతిన్.”
(మదాలిప, ఆ-1 ప-20)

“వెది వల్కలు వలుమారు పినక యహహ”
(మదాలిప, ఆ-4, ప-4)

చిన్నయసూరి బాలవ్యాకరణములో “యస్మ
దాత్మార్థకంబుల కుత్తర పదంబు
పరంబగునపుడు దుగాగమంబునగు” అని సూత్రీక
రించియుండెను. దీనివలన కొన్నియెడల దుగాగ
మంబు వచ్చుటయు, కొన్నిచోట్ల రాకుండుటయు
జరుగవచ్చును.

“చింతింపంగ దోఱంగె దనదు చిత్తము
తోనన్”
(మదాలిప, ఆ-3, ప-72)

“ముదము తోడుత నాదు ముచ్చట దీరంగ”
(ఉ.ప, ఆ-1, ప-56)

“నేర్చున నీదెడ నెఱతః యిచ్చొటను.”
(ఉ.ప, ఆ-2, ప-12)

“బాసరొ నీడు చక్కదనఁజెల్లి వీనుల
విందుగా వినుచుఁ జొక్కితిన్”
(మ.దా.వి.నాటకము)

బాలవ్యాకరణముందు చిన్నయసూరి “దిక్కు
తోనగువాని వాకు దకారంబు విభాషనగు” అని
అభిప్రాయపడెను. రంగాజమ్మ ప్రయోగించిన
ల పరిశీలింపుడు.

“అతివ దాగిలి ముచ్చటలులాడుదనున్”
(ఉ.ప, ఆ-2, ప-37)

“వెన్నెల బైటను గన్నియలుందాను
మొనయుదు దాగిలి మూతలాడు”
(ఉ.ప, ఆ-1, ప-37)

“చననీజ సూను నెత్తుకొని మాధవునిన్
గనకుండ దాగెనో”
(ఉ.ప, ఆ-3, ప-109)

చిన్నయసూరి బాలవ్యాకరణములో “ద్వి
ప్రభృతి సంఖ్యావాచకంబులు ప్రథమాంతరంబులు
వక్రాణింబెద” ననుచూ “ఁన్ని ప్రభృతులు
సర్వనామంబులు” వివరణములో మహద్దధమున
ఇద్దఱు, ఇరుగురు అని చూపియున్నారు. వివిధముగా
సాధింపనగునో వివరింపలేదు. కాని ప్రౌఢ
వ్యాకరణకర్త శబ్దపరిచ్ఛేదములో “రు, రవర్తఃబులు
వరంబులగునపుడు సాధారణంబుగ సంఖ్యా
వాచకంబులకు గువర్తంబు పూర్వ్యాగమంబగు”
అను సూత్రములో ‘ఇరుగురు’కు సాధన యివ్వ
బడెను. పిదప “ఒకానొకచో నిరుగురున క్లిష్ట తా
దేశంబగు” నను దానిచే ‘ఇద్దఱు’ సాధింపబడెను.
కాని ఇరువురు ఇర్వం సాధనకు చిార్థమును
వ్యాకరణ కర్తలు సుగమము చేయుచు ఇరువురు,
ఇరువురన్ అనియు చెప్పవచ్చును. అను
వ్యాఖ్యానములే మిగిలినవి. ‘వెంట తీసుకొనవచ్చుట’
ను అర్థములో ‘తోడితెచ్చు’ ప్రయోగములు

“అతని దోడైవచ్చి నినుఁ గూర్చు ననుచుఁ
బల్కి”
(ఉ.ప ఆ-1, ప-53)

“సరగున నడి తోడి తెచ్చి సముఖంబు
నిజన్”
(మదాలిప, ఆ-3, ప-53)

‘వద్దకు’ పర్యాయముగా ‘వడ్డికి’ ‘వగిడికి’
మారుగా ‘వగడి’ ప్రయోగములను రంగాజమ్మ
గ్రంథములలో చూడవచ్చును.

‘అట్లుని వద్దికి నంత నెంతయు’ (మదావి ప్ర, ఆ-5, ప-84)

‘చిత్రరేఖ యనిరుద్ధని నుష వద్దికి జేర్చుట’ (ఉ.ప పుట 64)

‘పగిది బెట్టించుకొవలె బాగు మీర” (మదావి ప్ర, ఆ-5, ప-70)

“పాపముల్ పూజించు పగుది నుండె” (మదావి ప్ర, ఆ-5, ప-45)

వ్యాకరణకర్త ‘ద్వంద్వం బహువచన కృదంత శబ్ద ఫలీతం బేక వచనాంతంబు నగు’ ననుచూ కూరగాయ, రేపకం మొదలగు ప్రయోగముల జూపిరి. ఉషా పరిణయములోని ప్రయోగము యీ కోవకు చెందినదే

‘ఇరువురము యేము రేబగ వెనసియన్న’
‘తెనసియన్న’ (ఉప, ఆ-3, ప-65)

‘బహుత్వంబున మే కు నే విభాషనగు”
నని త్రిలింగి లక్షణ శేషకారులు సూత్రీకరించి యున్నారు. అనగా ‘మేము’కు బహుత్వం నేము రావచ్చును.

‘నేము లగ్గర రాగ నెంతయుఁ బ్రేమదే’ (మదావి ప్ర, ఆ-4, ప-25)

పై సూత్రమునకు పూర్వ సూత్రములో నీ మీ నే మే హల్లులకు లోపంబు విభాషనగు’ నని చెప్పబడియున్నది. మేము లోని హల్లు వికల్పముగా లోపించి ‘ఏ’ యేర్పడునని అర్థము. అట్టి ప్రయోగమున కుదాహరణము “ఎవయన్న చరితంబు లే మెలుగమఁ యే కార్యముల్ జేసినన్”

(ఉ.ప, ఆ-1, ప.42)

“అనుర నీకొనరించునప్పడేము” (ఉ.ప, ఆ-1, ప-8)

“కొన్ని యెడల మహద్వంద్వంబునం బూర్వ వదాంత్య స్వరంబునకు దీర్ఘంబునం జూపెదైడు” అను సూత్రముతో మొదటిపదము చివరియచ్చునకు దీర్ఘము వచ్చు సందర్భములకు తల్లిదండ్రులు, అన్నాదమ్ములు, అప్పాచెల్లెండ్రు అత్తమ్ము నివ్వబడెను. అట్లు రాని మరియు ద్విత్వలకారము రాని ప్రయోగమును పరిశీలింపుడు.

“తనకు నే వస్తువుల్ తలిదండ్రులంపిన” (మదావి ప్ర, ఆ-3, ప-24)

“చిట్టదవిఁ జిట్టి” అను ప్రౌఢ వ్యాకరణ సూత్రముతో వివరణమున “హల్లు పర-బగుచో ద్విత్వంబునకు లోపంబు వైకల్పికము” అని వ్రాయుచూ చిట్టితాళము, చిటితాళము రూపము లివ్వబడెను.

“చిటి తాళము రమయు శేషనాదం బు,, (ఉ. ప, ఆ-2, ప-4)

“కొందలు భద్రద్రదంబగు భాగవతమండ్ర వహించి చిటితాళము లెగరవైచి” (మదావి ప్ర, ఆ-4, పదనమా- 67)

చిట్టి తాళమనియ రావచ్చును,
నవ్వుటాల, నవ్వులాటలు సమావార్థక పదములు, నవ్వులాట ప్రయోగమును కావించిన విధమును చిత్తగించుడు.

“నవ్వుటాలకును నాధుండల్గినం జూప” (ఉ. ప, ఆ-2, ప-50)

ఇట్టిదే మరియొక విశేషము.

“కంకు తనయుని గానక కళవళమున” (ఉ-ప, ఆ-3, ప-10)

“హదులయు సీజగు లోనగువాని తొలి హల్లునకు లోపంబు బహుళంబుగనగు” నను సూత్రమునను గురించి యీక్రింది ప్రయోగములు కాన వచ్చును.

“పదతి యొక్కతె హదపంబు బాగుగఁబూని”
(శి, ప, ఆ-2, ప-90)

“పొంతి యొక్కతె యదపంబుఁ బొసంగఁ బట్టె” (శి, ప, ఆ-2, ప-3)

“జల జాజ్ఞ నంగ సంకర్షణులు ముగురు నిస్తంద్ర శక్తిన్”
(శి, ప, ఆ-4, ప-8)

నేడిపు దెవ్వరో ముగురు నిస్తల దీపి
(శి-ప, ఆ-4, ప-83)

‘రుర వర్ణ కంబులు పరంబులగునపుడు సాధారణంబుగ సంఖ్యావాచకంబులకు గవర్ణంబు పూర్వగమంబగు’ అను ప్రౌఢ వ్యాకరణ సూత్రముచే మూడు X గు X రు అగును.

పిదప ‘సంఖ్యా వాచకంబులకు విభక్తి పరం బగునపుడు కొన్నింటి యంత్యాక్షరంబులకు లోపం బగు, అను ప్రౌఢ వ్యాకరణ నియమముచేత ‘ముగురు’ అయినది.

అ తర్వాతి ‘విభక్తి పరంబగుచో మూడు వాలుగుల దీర్ఘంబునకు హ్రస్వంబు బహుళంబు గానగు’ నను సూత్రముచేత ‘ముగురు’ అయినది. ‘వసజ్ఞాః యిటకుఁ బడినాఁ పడువేల యోజ నముల” (శి, ప, ఆ-2, ప-75)

బాలవ్యాకరణములో పదునొకటి పదునొకటి అను రూప ములుచూప బడినవి, ప్రౌఢ వ్యాకరణ కర్తయు ‘ఒకం ద్వాదులు పరం బుంగుచోఁబడుగనున్ బదికగు’

నని పదునొకండు రూపమునే చూపిరి, ప్రౌఢ వ్యాకరణ మతము ననుసరించి పది + ఉన్ + ఒకండు = పదు నొకండు; కాని ప్రస్తుత యుదాహరణము తద్విప్లవ మైనది

“సమానాది కరణంబగు నుత్తర పదంబు పరంబగునపుడు మూడు శబ్దముడు పర్వంబునకు లోపంబును పొడి హల్లునకు ద్విత్వంబునగు” నను సూత్రములో చిన్నయసూరి “ముజ్జగములు” అనుపదము నుదాహరణములలో చేర్చిరి.

“ముజ్జగంబుల గలవారి మూర్తులెల్ల” (శి ప ఆ-3 -26) ఇచ్చటి ‘ముజ్జగంబుల’ అనునది కేవలము ముద్రణా దోషము మాత్రమే ప్రైపద్య పదము గీతమునకు చెందినది, దీని లక్షణమునను సరించి పై ‘ముజ్జగంబుల’ లోని మొదటి పూర్ణాను స్వావలముండకూడదు

“ముజ్జగంబుల గల్గిన ముడిత లెల్ల” (శి-ప ఆ-2, ప-98)

ఈ విధముగా ప్రామాణిక వ్యాకరణ నియమములను దాదాపు రంగాజమ్మ తన గ్రంథము లతో పాటించి యున్నది.

“రచనా సౌలభ్యమునకై బౌద్ధిత్వమును బట్టి కొన్ని వ్యాకరణ నియమములను ఉల్లంఘించిన స్వతంత్రులనం వారె” అని దక్షిణాంధ్రయుగ విశిష్టతను గూర్చి ఆంధ్రవాఙ్మయ స్థూల రూపములో శ్రీ పింగళి లక్ష్మీకాంతముగారు తెలిపి యుండిరి. అంతే యీ యుల్లంఘనా వైపర్యము యే కావ్యయుగములో నైనా కనిపించక తప్పదు. దానికి ప్రౌఢ వ్యాకరణకర్త యొక్క యీ సూత్రమే ప్రమాణము.

‘కవిశ్రయేకర ప్రయోగంబులని గొన్ని
యెడలని ప్రత్యయాదులు వరంబుంగునపుడు
వకారం బించుకృత కారంబున కెనింగునబడదు.’

అట్టి ప్రయోగములుండుట చేరనే వ్యాకరణ
వియమములలోను సవరణలు ఆవసరమొచ్చినవి.
అట్టిదే గదా ప్రౌఢవ్యాకరణము.

‘ప్రయోగ శరణం వ్యాకరణం’

7-70/1, చైతన్యపురి,
హైదరాబాద్-500 036.

నన్నయ్య వ్యక్తిత్వము గుండి రామ్మకుమార్

నన్నయ్య వ్యక్తిత్వము

శ్రీనాటి గిరిజాశ్చిరాయదధితో వక్షోమభా
క్షేపయే
లోకానాం స్థితిమావహన్త్య పిహతాం, శ్రీ
ఫంసయోగోద్భవామ్
తే వేదత్రయమూర్తయ శ్రీ పురుషాస్స
మృణాళితా వస్తురై
ర్భూయాసుః పురుషోత్తమామ్బుజాదప
శ్రీకన్ఠా శ్చేయసే.

అని నన్నయ మంగళ ప్రయోజనమై ఆశీ
ర్వాపముగా నున్న సంస్కృత శ్లోకమును తన
భారతారంభమున రచించినాడు. ఆశీస్సు దేవ బాషా
ప్రయుక్త మగుట మంగళాశాహమును విశ్వాసము
ప్రసాదించుట కెక్కువగా కలదు. ఈ సంస్కృత
శ్లోకము కార్పూరిత వృత్త లక్షణములతో నొప్పుచు
నన్నయ మార్గ కవిత్వాభిమానమును వ్యక్తము

చేయును మరియు గీర్వాణభాష పైన తనకు కల
గౌరవమును ప్రకటితమగును.

దా సంస్కృత మంగళ
ముతో కావ్యమును ప్రారంభించిన నన్నయ కావ్య
ప్రారంభమున కొన అవతారికను కల్పించెను. ఈ
యవతారిక రచనా పద్ధతి తర్వాత కవులకు ఒక
అవర్జనీయమైన సాంప్రదాయముగా నేర్పడినది
శ్రీకారముతో కావ్యము నారంభించుట యిష్టదేవతా
స్తుతి, శృతిభర్తృ, కృతికర్తృ, పంశవర్జనలు,
గ్రంథప్రాశస్త్య సేరూపణము మొదలగు విషయ
ములు అవతారికలో కల్పించుట ఆనూచానమగు
సంప్రదాయమైనది.

భారత రచనలో ఆయా పాత్రల వాక్కి-
యాధికము వలన నన్నయ వ్యక్తిత్వమును
నిరూపింప వచ్చును

నన్నయ భారతావతారికలో తన వ్యక్తిత్వ
సంబంధిత పదములలో తన గోత్ర విషయమును
విద్యావిజ్ఞాన విశేషములను, అచార స్వభావములను
సూచించు ఒక సీస పద్యమును ప్రథమ పురుషలో
ఇట్లు వ్రాసినాడు.

సీ. తనకు బ్రాహ్మణు నను రక్తు నవిరళ
జపహామ తచ్చిరు వైపులశబ్ద
శాసను సఃపితాభ్యాను బ్రహ్మాండాది
వానాపురాణ విజ్ఞాన నిరతు
బాత్రు నాప స్తంబి సూత్రు ముర్గలగోత్ర
జాతు సద్వినుతావదాతచరితు
లోకజ్ఞునుభయబాషా కావ్యరచనాధి
శోభితు సత్సృతి భాభియోగ్య

అ. నిత్యసత్త్వవచను చుట్టమరాధిపా
చార్యునుజను నన్న హిర్యుజ్జావి
పరమ ధర్మ విదుడు పర చాతుర్కాన్తయా
భరణుడిట్టులనియె గరుణతోడ (ఆది/-9)

పై పద్యమును బట్టి నన్నయ వేదోక్త ధర్మమును ఆత్మంత శ్రద్ధగా కఠోర దీక్ష దక్షతతో నాచరించు చున్నాడని, లోకజ్ఞుడని, నిత్యసత్యవ్రత దీక్షబద్ధుడని తెలియుచున్నది.

నన్నయ కఠోర ధర్మ నిష్ఠ కంపాడు. దార్మిక జీవనమును ఆతనికి అతని కవితత్వమునకు జీవగర్త. ధర్మమునకు హనికరమైన వాక్కును ఆతడు చిన్నలేడు వణకలేడు. 'నీవును బ్రహ్మచారివి నేనును కన్యకను వివాహము నీకునాకు మున్మాదవజ శక్తి నై న యది వన్నుగ నన్ను బరిగ్రహింపు' మని దేవయాచి చెప్పినపుడు క్రమము ఆత్మంత వివాదాకులై 'లోకనింద్యమగు నర్థము నీ వాక్కునకు దెచ్చుటచితిమె, నాకు సహా దరివి నీవు నాచిత్రమునన్' అని మందలించినట్లు నన్నయ వ్రాసినాడు. గురుపుత్రిక సోదరి తుల్యమనే ధర్మవాక్కును ఇట పలికించినాడు. నన్నయ ధర్మవాక్కులనే పలుకుతాడన్న హాట అటుంది తన పాత్రలతో కూడా ధర్మబద్ధమైన వాక్కులనే పలికించిన నన్నయ పృథ్వీతత్వము ప్రశంసించ దగినది

నన్నయ భారతరచనలో. పాత్రల సంఖ్య షణ్ణి, ఉపదేశములలో కూడా మనసుకు ప్రేయమైన, హితమైన ధర్మయుతమైన మాటలే పలుక పరెనని యయాతి పూర్వదికి చేసిన ఉపదేశములో ఇట్లు చెప్పినాడు.

'మనమునకు బ్రహ్మంబును హితమును బధ్యము దధ్యమును నమోము మధురం

బును కరిమితమును నగు పలుకొనరగ బలుకునది ధర్మయుతముగ నభలన్'.

మనసుకు ప్రేయముగాను, హితంగాను, రుచికరంగాను, నిజంగాను, అనిరితముగాను, మధురంగాను, వరిమితంగాను ఉండేమాటలే మాట్లాడాలి. సభలో ఈ మాటలన్ని ధర్మయుతంగా కూడా ఉండాలి కావున నన్నయ పాత్రల సంఖ్య షణ్ణి, హితమైన, ధర్మయుతమైన మాటలే పెక్కు చోట్ల కనబడును.

భారతములో కర్ణశత్రు వృత్తాంతము నన్నయ అది పర్వమునందు కలదు. కుంతీ సూర్యుల సంభాషణలో మితమను చూపినాడు. దూర్వాసుడిచ్చిన దివ్యమంత్రశక్తి నెరుగదలచి కుంతి 'నాకు నిమ్ము ప్రియమ్మున నీయట్టి కొడుకు నని సూర్యునికి మ్రొక్కును. సూర్యుడు చిన తేజోరూపమును చూచి విశ్వయమును, భయమును పొందుచున్న కుంతిని 'ఓదకుండు' మని వ్రస నున్నది 'నీకోరిన ఫలం మీ వచ్చితి' ననుచు.' అప్పుడు కుంతి జ్ఞాపదనయై తన అపవధమును సహింపుమని సూర్యునికి మ్రొక్కి 'ఏమి మంత్ర శక్తి యెఱుగక కోరితి గన్య కిదియు గుణముగాదు. నాక, నాకు గర్భమయిన నా తల్లిదండ్రులు జుట్టు ములను నన్నుజూచినగలె (ఆది 3-24) నేను నీ మంత్ర శక్తి గురించి తెలుపక వరమిమ్మని కోరితిని, కన్యనైన నాకు గర్భమైనచో నా తల్లిదండ్రులు బంధువులు నన్నుజూచి నవ్వగలరు. అని ధర్మమునకు వెరచి పలికినది ఇంద్ర కుంతి పలికిన ప్రతిమాట మనసుకు ప్రియంగాను, మితంగాను ధర్మయుతముగా నున్నది. ఇక్కడ నన్నయ కుంతిని వెళ్లద స్వభావులుగాను, కల్లాకపటము పెడగని అమాయక ప్రకృతి కలదిగా చిత్రించినాడు. ఇట్లు మితముగా పోగిన కుంతీ సూర్యుల సంవాదము నన్నయ గాంధీర్వమునకు, ధర్మదృష్టికి ఉన్నతవృత్తితత్వమునకు అగియున్నది.

నన్నయ సద్విగుణావదాత చాతుడు, నిత్య సత్యవచనుడు. సుజనుడు, వినయ సంపన్నుడు. నిత్యసత్యవచనుడైన నన్నయ తన జీవితంలో సత్య వాక్కులను వలకడమే కాక తన పాత్రలను కూడా సత్యవాక్య పాలకులుగా చిత్రించినాడు.

ఉదంతుడు తక్షనుని వలన బాధలు చెంది పగతీర్చుకొనుటకై జనమేజయ మహారాజుకడకు సర్వయాగ ప్రేరణార్థము వెళ్ళినపుడు అతనిని 'మితహితసత్య వ్యాజనమేజయ' అని సంబోధించినాడు. ఇక్కడ నన్నయకు గల సమయస్ఫూర్తి కూడా ఎంత చక్కనిదో తెలియుచున్నది. ఏమిటంటే ఒక వ్యక్తి ఎదుటవ్యక్తి దగ్గరకు వెళ్ళి తారి మనసును ప్రేయమైన మాటలతో సంబోధిస్తూ సమయస్ఫూర్తితో తమ కార్యమును సాధించుతారు. ఇక్కడ ఉదంతుడు కూడా జనమేజయుని కడకు సర్వయాగ ప్రేరణార్థము వచ్చినాడు. కావున ఆ పనిని జక్క-పెట్టుటకొరకే నన్నయ జనమేజయుని సత్యవాక్కు పరిపాలకునిగా సంబోధింపజేసినాడు. సత్యవాక్కుపై నన్నయకు గల అభిమానము ఇటునూ స్పష్టము సత్యకథమైన వాక్కులను చూపించడమే కష్టము. అట్టి వాక్కు సత్యమైనదే కాక మితమును హితమునగుట ఇంకా కావల్సినదేమున్నది వాక్కులలో హితత్వము, మితత్వము, సత్యమున్నచో ఆ వాక్కుకన్న గొప్పదే! ఇట్టి వాక్కులు నన్నయకు మిక్కిలి ప్రీతి పాత్రములు అందుకే 'తనకుం బ్రాహ్మణ' మే పద్యములు సర్వయ వ్యక్తిత్వమునకు దర్పణముగనుచున్నవి.

తనకుం బ్రాహ్మణుడైన నన్నయ బ్రాహ్మణ ఆచారములను తన జీవితములో పాటించడమే కాక అట్టి యాచారములను తన పాత్రలలో కూడ పొందు పరిచినాడు. ఏమిటంటే మూల భారతము నందలి పాత్రలు మద్య మాంసాదులను సేవించినట్లు కలదు. కాని కుల బ్రాహ్మణుడైన నన్నయ వాటి పట్ల విముఖుడగుట వలన తన పాత్రల చేత కూడా మద్య మాంసాదులను నిషేధింప జేసినాడు.

ఏక చక్రపుర బ్రహ్మణుడు భీమునకు పెట్టిన ఆహారము మూలమునందు ఈ విధముగానున్నది.

"ఏకతో దనమాజ్ఞానా రథాన్యై పురవాసిః సమృతం సోపదేశవ్తంచ నూపైర్నానా వెదై స్సహ

తదాశిత్వా భీమసేనో మాంసాని వివిధాచివ'

అని కలదు కాని అనువాదమున నన్నయ భీమునకు మాంసపుదాననైన మాపలేదు. భీముని చేత నన్నయ అచ్చపు బ్రాహ్మణ భోజనమునే తినిపించినాడు. చూడడు—

'వలదెఱుగు పిండి వంటలు ఒప్పు గూడును నేజకుం ।

దలు గుదంబు దధి ప్రహర్ష ముంబులుంగొని వచ్చియన్.' (ఆది 6-291)

పప్పులు సేయి మొదలగు వాటిలో కూడా కొనిన పిండి వంటలనిన బ్రాహ్మణుంకు మిక్కిలి ప్రీతి. అట్టి వాటిపై ప్రీతిగల నన్నయ భీముని చేత కూడా అటువంటి భోజనమునే తినిపించినాడు. మూలమునందు మద్య మాంసాదుల వ్రసక్తి ఎక్కువ వచ్చినను వానిని పరిహరించుటను బట్టి కుల బ్రాహ్మణుడైన నన్నయ ఎంత సత్యమూర్తియో పరమ స్వేచ్ఛికుడో విదితమగుచున్నది. అంతే కాక మరియు బ్రాహ్మణులు భోజనం చేయునపుడు గాయత్రీ మంత్రమును చ్చరించుచూ యాచమింజుట యాచారము కలదు ఆయాచారమును భీముని చేత కూడా చేయించినాడు. భీముడు యమునా తీరమున బండి నిలిపి బకాసురుని పిలుచుచూ అతడు వచ్చు సంతకు మిన్నకుండా కాళ్ళు సేతులు గడిగి కొని యాచమించి యాశకటంబుపై కూడు గూడ్చుచుండె నని నన్నయ అమూలకముగా చెప్పినాడు. దీనిని బట్టి నన్నయ ఆచారవంతుడనుట స్పష్టమగుచున్నది భారతావతారికలోని క్రింది పద్యమును నన్నయ వినియ సలపదను తెలుసుకొనవచ్చును.

“అనులిన లూరకా సముదయంబు నెన్నను
సర్వవేద కా
స్త్రిముల ను శేషసారము నుదంబున బొందను
బుద్ధివాహు వి
క్రమమున దుర్గమార్థజు గౌతవ భారత
లాటీసము

ద్రము దరియంగ నీదను విధాయన కెనను
సేరతోలునే” (ఆది 1-19)

సర్వచ్చలైన సక్షతముల సమాహమును
లెక్కించుట ఎంతకష్టమో అదే విధముగా సర్వ
వేదకాస్త్రము సారాంశము ను తెలుసుకొనుట సాధ్యం
కాదు. సముద్రము నీడుటకు భుజబలము ఎంత
అవసరమో భారతమునే సముద్రమునీడుటకు బుద్ధి
బాహువనే బలము కావలెను అయినను భారత
సముద్రా న్నీడడము బ్రహ్మకై నను సాధ్యమే
అని అనిన నన్నయ పలుకులలో అతని నిండు
తము కనబడుచున్నది. ఎందుకంటే కొందరు
అల్పజ్ఞానము కలిగినవారు వండితులమని విద్వేగు
వారు కాని నన్నయ భారత భారమును మోయుటతో
ప్రతిభ కలువదై నప్పటికీ, భారత సముద్ర
మునీడుటకు సాధ్యము కాదనినాడు. ‘నిండుకుండ
తోణుడు’ అను సామెత ఇక్కడ నన్నయపట్ల
చక్కగా తగియున్నది. పై విధముగా వర్ణన
వలడము వలన అతని వినయ విధేయతలెందు
ప్రస్తుతమగుచున్నవి.

పై విధంగా అనిపి పిచ్చుట నన్నయ
రాజుతో ‘అయినను దేవానీయనుమతంబున విద్య
జ్ఞులంబుల యను గ్రహంబునం జేసి తానేర్పు విధం
బున నిక్కావ్యంబు రచియించెదనని (ఆది-1-20)
అనుటచే అతనికి గల సుధీఞన విధేయత సుస్పష్ట
మగుచున్నది.

మరియు నన్నయ వ్యక్తిత్వమునకు సంబం
ధించిన మరొక విషయము భారతావతారిక యందు
కాననగును,

“పాయక పాకశాసనునకు భారత ఘోర
రణంబు నందు నా
రాయణునట్లు ధరామర వంశభూష
ణుండు నా
రాయణ బట్టు వాఙ్మయ ధురందురుడుం
దనకిష్టుడున్ సహ
ధ్యాయుడునైన వాదభిమతంబుగ దోటయి
నిర్వహింపగన్” (ఆది 1-24)

భారత యుద్ధమునందు అడ్డునుని కృష్ణుడు
యుద్ధోన్ముఖులు చేసి ఆయుధము ధరించకనే
అన్ని విధాల సహాయపడినట్లుగా బ్రాహ్మ
ములో శ్రేష్ఠుడైనవాడు, బాషలో పరిజ్ఞానం కలిగి
నటువంటి వాడు తనకిష్టుడైనవాడు. తనకు సహ
ధ్యాయుడగు నారాయణునిపట్ల మంటము చేర పట్ట
గానే భారతరచనలో తనకవిమతమయ్యేవిధముగా
అన్ని విషయములలో సహాయపడినందులకు
మృదయ పూర్వకంగా అతనికి కృతజ్ఞత తెలిపిన
కృతజ్ఞుడు నన్నయ పట్టాభిషేకుడు.

ఇట్లే విధముగా భారత రచనలో కథాగమన
మునకు నిరోధము కలుగకుండ బౌద్ధిశ్చ దృష్టితో
మార్పులు చేసి తన వ్యక్తిత్వమునకు అనుగుణాన
ముగా కావ్యములోని పాత్రలు వ్యక్తిత్వమును
కూడా ఉన్నతముగా తీర్చిదిద్దినన నన్నయయు
మరియు—

‘జనసుత కృష్ణుడైపా
యనముని వృషభాభిపాత మహాభారత వి
ధ్ధ నిరూపితార్థ మేర్పడ
దెన్ గున రచియింపు మధికదీ యుక్తి మెయిన
(ఆది 1-16).

అని అంద్ర సాహిత్య సామాజ్యమునకు పునాది
వేయడానికి కారకుడైన రాజరాజు ఇరువురు కూడా
అజరామరులై యశశ్శరీరులై అనందార్థము
అశేషాంద్ర మృదయ పీఠముల. సుప్రతిష్ఠులై
వెలసియుండగలరు.

అస్సక్
నమీక్

బూడిద (నవల)

శ్రీ పైన అత్యాచారం జరిగిన పురుషుడు
వ్యాయో స్థానం కళ్ళ నుంచి తప్పించుకుంటే—
ఏ నేరం చేయని వాడుగానే చలామణి అవుతాడు.
కాని ఆ శ్రీ ని మాత్రం సమాజం వంకర చూపుతో
చూస్తుంది. ఇందుకు తట్టుకోలేక అబలలు అత్త
హత్య చేసుకునే సందర్భాలున్నాయి.

ఈ పరిస్థితిని రిట్రీంజే నవల శ్రీ సిపెచ్.
వేణు రాసిన బూడిద: మానస, పద్మజ, కావేరి
కాలేజీ విద్యార్థినులు. మంచి స్నేహితులు. హాస్టల్
లో వుంటున్నారు. స్నేహితురాలి పెళ్ళికి వెళ్ళి తిరిగి

హస్తండ్గా ఈ ముగ్ధునిపైన అయిదుగురు దుండగులు
అత్యాచారం జరుపుతారు. ఈ అవమానం తరించ
లేక పద్మజ అత్తహత్య చేసుకుంటుంది. పెళ్ళి
తర్వాత ఈ సంగతి తెలుసుకున్న భర్త అనే
మాటలు పడలేక కావేరి కూడా అత్తహత్య
చేసుకుంటుంది. అత్యుదయ భావముగల యువకుడు
మానసను ఈ సంగతి తెలిసినా-పెళ్ళి చేసుకునేందు
కు నిర్ణయపడతాడు. ఒకసారి మానస కూడా అత్త

రచన ; శ్రీ సిపెచ్. వేణు,

పేజీలు ; 76, వెం ; రూ. 15/-

ప్రతులకు ; రచయిత C/ం సూర్యోదయ ప్రింటర్స్
హైదరాబాద్ రోడ్, నిజామాబాద్—
503 001.

హత్యకు యత్నిస్తుంది. బ్రిటికి నియటపడుతుంది.
అయినా పెళ్ళి మాత్రం చేసుకోనంటుంది.

ఈ విషాద కథను నవలగా మలచడంలో
శ్రీవేణు ప్రదర్శించిన నేర్పరితనం ప్రశంసనీయం.
ఉద్యోగ్గురతో చదివించే నవల యిది.

జె. రామకృష్ణారావు

కాతము చేయవలసినదిగా ప్రభుత్వమును కోరుతూ
తీర్మానించడమైనది.

తీర్మానము - 8

ద్వితీయ భాష హిందీని ప్రస్తుతమున్న ఆరవ
తరగతి నుండి కాక అయిదవ తరగతి నుండియే
ప్రారంభించ వలసినదిగా సమావేశము ప్రభుత్వము
వారిని కోరుతూ తీర్మానించడమైనది.

హిందీ ప్రేమీమండలి, గుంతకల్లు

1994 సంవత్సరం జనవరి నెల 10వ
తేదీ గుంత కల్లు హిందీ ప్రేమీ మండలి సాధారణ
సభ్యుల సమావేశము. హిందీ స్వర్ణ జ్వాలి
భవనమున శ్రీ.వంకదాసు రామకృష్ణయ్య గారి
అధ్యక్షతన జరిగినది. సమావేశములో 1993
సంవత్సరమునకు సంబంధించిన కార్య వివరముల
నివేదికను. మండలి ఆదాయ వ్యయములను
గూర్చి కార్యదర్శి శ్రీ కే. గంగిరెడ్డిగారు చదివి
వినిపించిరి తదనంతరము 1994 సంవత్సరము
నకు నూతన కార్యనిర్వాహక సభ్యులు ఎన్నికయీ
క్రింది విధముగా జరిగినది.

అధ్యక్షులు:- శ్రీ.వంకదాసు రామకృష్ణయ్యగారు
ఉపాధ్యక్షులు:- యస్. విరూపాక్షరెడ్డి గారు.
శ్రీ ఆర్. రామవరెడ్డి గారు, కార్యదర్శి:- శ్రీ.కే.
గంగిరెడ్డి గారు, సహాయ కార్యదర్శి:- శ్రీ.కే.
శివారెడ్డి గారు, శ్రీ యం. రాజశేఖర్ గారు కోరి
కారి:- శ్రీ బి. జీవన్ గుప్త గారు, కార్యవర్గ
సభ్యులు:- శ్రీ డి. వక్కిరపు గారు, శ్రీ.వె.
వెంకటస్వామి గారు, శ్రీ కే. రామస్వామి గారు.
శ్రీ.యం. వెంకట నారాయణ చౌదరి గారు,
శ్రీ య.డి. శావర్ గారు, శ్రీ బి.ఎమ్.నాగశయనం

గారు. శ్రీ బి. ఎమ్. చన్న బసయ్య గారు,
శ్రీ.డి. శ్రీనివాసారామిగారు.

**హిందీ ప్రమాణ పత్ర వితరణోత్సవం-
రాజాం.**

దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచారసభ అధ్యక్ష
మున నడువబడుచున్న ప్రాథమిక, మధ్యమ
మరియు రాష్ట్రభాష ప్రమాణ పత్రములు. తేది
26-1-94 రిపబ్లిక్ డినోత్సవ సందర్భమున
కాలేజీ ముఖ్య అతిథిగ అహ్మదాబాద్ బడిన శ్రీ
కె.వి. రమణమూర్తి, రాజాం గారిచే
పిల్లలకు అందజేయబడినవి హిందీ ప్రాథమ్యమును
వారు నొక్కి వక్కాణించిరి తొలి శ్రీవి. మురళీ
ధర్, ప్రెస్సిపాల్ గారు వెంటా ఎగరవేసిరి. ఆ
పిమ్మట ఎన్. ఎస్. ఎస్. ఆటల బహుమతులతో
సహా శ్రీవి. ఉమామహేశ్వరరావు, హిందీలెక్చరరు
రాజాం మరియు సభ కార్యవర్గ సభ్యులు హిందీ
ప్రమాణ పత్రములు (14 ఏప్రిల్ 93 సం॥తం
జరుపబడిన పరిక్షలు, ప్రాథమిక 38 మధ్యమ
23 రాష్ట్ర భాష 18 మొత్తం 69 ప్రమాణ
పత్రములు శ్రీ కె.వి. రమణమూర్తిగారు
రాజాంవారి సౌహార్దముతో ఒసంగ
బడినవి.

**అమృతోత్సవ పరీక్ష ప్రమాణపత్ర
వితరణోత్సవము, రామచంద్రాపురం**

డి. 17.1.94 న రామచంద్రాపురం
కేంద్రమునందు దక్షిణ భారత హిందీ ప్రచార
సభ మద్రాసు ద్వారా జరుపబడు అమృతోత్సవ
పరీక్షయందు ఉత్తీర్ణులైన విద్యార్థులకు బి. సాచ్.
ఈ. ఎల్. హయర్ సెకండరీ స్కూల్ ఉప ప్రధాన
వార్యులు శ్రీ ప్రసాదు రావు గారు ప్రమాణ

పత్రములు వివరణ చేసినారు. వేదమంత్రములతో
కార్యక్రమము ఆరంభించ బడినది. విద్యాలయ
హిందీ విభాగ అధ్యక్షులు శ్రీ యం. రఘుపతి గారు
వందన సమర్పణ చేసినాడు. విద్యార్థుల జాతీయ
గీతముతో కార్యక్రమము ముగించ బడినది.

అమృతోత్సవ పరీక్ష ప్రమాణపత్ర వితరణోత్సవము

ది: 18-1-94న సికింద్రాబాదు కేంద్రము
నందు దక్షిణభారత హిందీ ప్రచారనభివృద్ధి
అమృతోత్సవ సందర్భములో జరుపు పరీక్షయందు
ఉత్తీర్ణులైన విద్యార్థుల మరియు యువకులకు
ప్రమాణ పత్ర వితరణోత్సవ కార్యక్రమము
జరుపబడినది. కార్యక్రమమునకు శ్రీ ఆర్.

కృష్ణమూర్తి, లు సికింద్రాబాదు ఆర్య
సమాజము వారు ఆధ్యక్షత వహించినారు.

కార్యక్రమము శరత్ హిందీ విభాగద
విద్యాలయము విద్యార్థుల వేదమంత్రములతో
ఆరంభించబడినది. విభాగద విద్యాలయ ఆచార్యులు
శ్రీ యం. రఘుపతిగారు విద్యాలయ వివరణ
సమర్పించినారు. అధ్యక్షులవారు విద్యార్థులకు
ప్రమాణ పత్రములు వితరణ చేసినారు. ఈ
సందర్భములో హిందీ ప్రచార, ప్రసారమునకు
శ్రీ రఘుపతిగారి సేవలగురించి ప్రశంసించినారు.
విద్యార్థులకు హిందీ భాషయొక్క ప్రాముఖ్యమును
వివరించినారు. కుమారి యం. ఆర్. పద్మజ
వందన సమర్పణతో కార్యక్రమము ముగించ
బడినది.

సం తా పం

శ్రీమతి కూరెళ్ళి సరస్వతీ దేవి గత నలభై సంవత్సరముల నుండి హిందీ భాషా ప్రచారము
చేయుచూ హిందీ భాషా సేవలోనే రమ చివరి శ్వాస 13-10-1993 న ఉదయం 7-37 ని॥
లకు రాజమండ్రిలో తమ నివాస గృహములో విడిచిరి.

పరీక్షా విభాగము:

మారిన ఛూట్ శుల్కం వివరములు.

మధ్యమ మరియు రాష్ట్రభాష నుండి చూడ్ తీసుకొనుటకు శుల్కం	రూ॥ 25/-
ప్రవేశిక నుండి చూడ్ అనుమతి కొరకు శుల్కము	రూ॥ 50/-
రా. భా. విభాగ నుండి చూడ్ ..	రూ॥ 60/-
రా. భా. ప్రవీణ నుండి ..	రూ॥ 100/-

ఈ మార్చి 1994 ఆగస్టు పరీక్షల నుండి అనుబంధ లోనికి వచ్చును.

కార్యదర్శి.

ఆంధ్రప్రదేశ్ హిందీ ప్రచారక మండలి

వార్షిక సమావేశము

ది 28-1-94న జరిగిన ఆంధ్రప్రదేశ్ హిందీ ప్రచారక మండలి వార్షిక సమావేశములో చిత్తూరు జిల్లా సీనియర్ ప్రచారకులు మరియు సంగ్రహకులు శ్రీ జె. దొరస్వామిరెడ్డి గారిని ముఖ్య అతిథులు, ఆంధ్రసభ అధ్యక్షులు శ్రీ బోయపాటి నాగేశ్వరరావు గారు, ప్రచారక మండలి అధ్యక్షులు శ్రీ కాజు వెంకటేశ్వరరావు గారు, శ్రీ కుసుమ హరనాథశర్మ గారు, ప్రచారక మండలి ప్రధాన కార్యదర్శి శ్రీ వి. అంజయ్య గారు, ఆంధ్రసభ కార్యదర్శి శ్రీ ఆ. శంకరాశ్రీ గార్లు సన్మానించుచున్నారు.

